

EFTA Court
- Registry -
1, rue du Fort Thüngen
L-1499 Luxembourg
Luxembourg

1. júní 2023

Landsréttarmálið nr. 99/2022 – Neytendastofa gegn Íslandsbanka hf.: Beiðni um ráðgefandi álit

1. INNGANGUR

- (1) Með vísan til 34. gr. samnings milli EFTA-ríkjanna um stofnun eftirlitsstofnunar og dómstóls, sbr. 107. gr. laga nr. 2/1993 um evrópska efnahagssvæðið, óskar Landsréttur, áfrýjunardómstóll Íslands, eftir ráðgefandi álit EFTA-dómstólsins vegna Landsréttarmáls nr. 99/2022, Neytendastofa gegn Íslandsbanka hf. Neytendastofa er áfrýjandi í málinu og Íslandsbanki hf. er stefndi.
- (2) Ágreiningur aðila lýtur að því hvort stefndi hafi með ófullnægjandi upplýsingagjöf á stöðluðu eyðublaði með neytendaláni brotið gegn f-, g-, i- og l-liðum 4. mgr. 7. gr. laga nr. 33/2013 um neytendalán og með ófullnægjandi upplýsingagjöf á lánessamningi brotið gegn f- og k-liðum 2. mgr. 12. gr. laganna, þar sem meðal annars er fjallað um upplýsingar um skilyrði við breytingar á vöxtum, árlega hlutfallstölu kostnaðar og lántökukostnað. Í úrskurði áfrýjunarnefndar neytendamála 13. október 2020 í máli nr. 11/2019 var komist að þeirri niðurstöðu að stefndi hefði með ófullnægjandi upplýsingagjöf á stöðluðu eyðublaði með neytendaláni sem og á lánessamningi brotið gegn framangreindum ákvæðum laga nr. 33/2013. Með dómi héraðsdóms var fallist á kröfu stefnda um að fella framangreindan úrskurð áfrýjunarnefndar neytendamála úr gildi.
- (3) Mál þetta vekur upp spurningar um túlkun á ákvæðum tilskipunar 2008/48/EB (hér eftir vísað til sem „tilskipunin“). Tilskipunin var samþykkt af Evrópuþinginu 23. apríl 2008 og féll þá úr gildi eldri tilskipun 87/102/EBE um sama efni. Tilskipun 2008/48/EB var tekin upp í samninginn um Evrópska efnahagssvæðið með ákvörðun sameiginlegu EES-nefndarinnar nr. 16/2009 sem birt var 19. mars 2009 í EES-viðbæti við Stjórnartíðindi Evrópusambandsins nr. 16/2009. Tilskipunin mælir fyrir um fulla samræmingu (e. full harmonisation). Íslensk lög nr. 33/2013 um neytendalán fela í sér innleiðingu á tilskipun 2008/84/EB, en með lögum nr. 33/2013 voru felld úr gildi eldri lög nr. 121/1994

- (4) Landsréttur óskar nú eftir ráðgefandi áliti frá EFTA-dómstólnum um gildissvið og efni tilskipunarinnar, nánar tiltekið um túlkun á ákvæðum f-, i-, g- og l-liðum 1. mgr. 5. gr. og f- og k-liðum 2. mgr. 10. gr. tilskipunarinnar.

2. MÁLSADILAR

- (5) Aðilar málsins fyrir Landsrétti eru:

- (6) Áfrýjandi: Neytendastofa
kt. 690605-3410
Borgartún 21
105 Reykjavík.

Lögmaður: Ásta Sóllilja Sigurbjörnsdóttir
Embætti ríkislögmanns
Hverfisgata 4-6
101 Reykjavík

- (7) Stefndi: Íslandsbanki hf.
kt. 491008-0160
Hagasmári 3
201 Kópavogur

Lögmaður: Áslaug Árnadóttir
Landslög
Borgartún 26
105 Reykjavík

3. MÁLSATVIK

- (8) Forsaga málsins er sú að með bréfi 12. mars 2019 óskaði áfrýjandi eftir afriti af stöðluðu eyðublaði og lánsamningi stefnda, sbr. 7. og 12. gr. laga nr. 33/2013. Umbeðin gögn bárust áfrýjanda 18. sama mánaðar. Með bréfi 28. júní 2019 gerði áfrýjandi athugasemdir við upplýsingar á hinu staðlaða eyðublaði sem afhent er neytanda áður en lánsamningur er gerður. Stefndi mótmælti athugasemdunum með bréfi 19. júlí 2019. Áfrýjandi tók ákvörðun í málinu 26. nóvember 2019 þar sem komist var að þeirri niðurstöðu að stefndi hefði með ófullnægjandi upplýsingagjöf á eyðublaðinu brotið gegn f-, g-, i- og l-liðum 4. mgr. 7. gr. laga nr. 33/2013. Enn fremur að bankinn hefði með ófullnægjandi upplýsingagjöf í lánsamningi til neytenda brotið gegn f- og k-liðum 2. mgr. 12. gr. sömu laga. Beindi áfrýjandi þeim fyrirmælum til stefnda að koma upplýsingunum í viðunandi horf. Yrði það ekki gert innan fjögurra vikna mætti búast við að tekin yrði ákvörðun um að beita stefnda sektum.
- (9) Stefndi skaut ákvörðun áfrýjanda til áfrýjunarnefndar neytendamála 19. desember 2019. Áfrýjunarnefndin kvað upp úrskurð í málinu 13. október 2020 í máli nr. 11/2019. Þar var ákvörðun áfrýjanda staðfest. Þann 8. janúar 2021, höfðaði stefndi mál fyrir Héraðsdómi Reykjavíkur, þar sem hann krafðist þess að felldur yrði úr gildi með dómi framangreindur úrskurður áfrýjunarnefndar neytendamála frá 13. október 2020 í máli

nr. 11/2019, þar sem var eins og áður greinir staðfest ákvörðun Neytendastofu nr. 49/2019 frá 26. nóvember 2019. Áfrýjandi krafðist fyrir héraðsdómi sýknu.

- (10) Með dómi Héraðsdóms Reykjavíkur nr. E-127/2021 var talið að úrskurður áfrýjunarnefndarinnar í máli nr. 11/2019 hafi verið haldinn slíkum efnisannmörkum, og að málsmeðferð fyrir nefndinni hafi einnig verið svo ábótavant í nokkrum atriðum, að ekki yrði hjá því komist að fella úrskurðinn úr gildi í heild sinni. Var áfrýjanda gert að greiða stefnda 1.000.000 króna í málskostnað.
- (11) Til nánari útskýringar verður hér gerð grein fyrir niðurstöðum áfrýjunarnefndar neytendamála og héraðsdóms og verður umfjölluninni skipt eftir ákvæðum sem um ræðir í máli þessu.
- (12) Varðandi brot gegn f-lið 4. mgr. 7. gr. og f-lið 2. mgr. 12. gr. laga nr. 33/2013 er í úrskurði áfrýjunarnefndar vísað til eftirfarandi lýsingar hins staðlaða eyðublaðs¹ þar sem fjallað er um tilefni þess að bankinn kunni að breyta vöxtum: „Vextirnir og breytingar á þeim taka meðal annars mið af breytingum á fjármögnunarkostnaði (lánskjörum) bankans, rekstrarkostnaði, opinberum álögum og/eða öðrum ófyrirséðum kostnaði, stýrivöxtum Seðlabanka Íslands, breytingum á vísitölu neysluverðs o.s.frv. Ákvarðanir um breytingar á vöxtum eru teknar af fagnefnd innan bankans í umboði yfirstjórnar. Nefndin skoðar einkum þróun á þeim kostnaðarþáttum sem að framan eru taldir og metur hvort breytingar á þeim gefi tilefni til breytingar á útlánsvöxtum. Hlutfall framangreindra þátta í ákvörðun um breytingar á vöxtum er breytilegt og ræðst meðal annars af ákvörðunum opinberra aðila og markaðsaðstæðum hverju sinni. Við vaxtabreytingar eru allir þessir þættir metnir saman og/eða hver um sig. Hafi orðið breyting á einhverjum þessara þátta getur það leitt til breytinga á vöxtum, hvort sem er til hækkunar eða lækkunar. Upplýst er um breytingar á vöxtum með 30 daga fyrirvara.“ Fram kemur að ákvæði í lánsamningum um breytingu vaxta hafi að mestu verið orðað á sama veg.
- (13) Í úrskurði áfrýjunarnefndar segir um þessa lýsingu (stefndi Íslandsbanki hf. er þar nefndur kærandi): „Hvoru tveggja í stöðluðu eyðublaði kæranda og lánsamningum var þannig vísað til þess að vextir gætu tekið breytingum sem tækju mið af „og/eða öðrum ófyrirséðum kostnaði“. Ekki var í upplýsingagjöf kæranda útskýrt hvað gæti talist vera ófyrirséður kostnaður í þessum skilningi, hversu líklegt væri að slíkur kostnaður gæti haft áhrif á ákvörðun vaxta eða hvaða vægi hann gæti haft við ákvarðanatöku kæranda. Verður að leggja til grundvallar að hinum almenna neytanda hafi verið illmögulegt að átta sig á því hvaða aðstæður vextir kunni að breytast á grundvelli tilvísunar kæranda til ófyrirséðs kostnaðar eins og upplýsingagjöf bankans var háttáð í því eyðublaði kæranda sem liggur til grundvallar í málinu. Þá var upptalning kæranda á þeim breytum sem áhrif gætu haft til hækkunar eða lækkunar á vöxtum kæranda auglýsingalega ekki tæmandi, enda hófst hún á orðunum „meðal annars“ og endaði á „o.s.frv.“ Í ljósi þessa verður að líta svo á að kærandi uppfylli ekki upplýsingaskyldu sína á grundvelli f-liðar 4. mgr. 7. gr. og f-liðar 1. mgr. 12. gr. laga nr. 33/2013. Með vísan til þessa verður hin kærða ákvörðun staðfest að því er varðar brot kæranda gegn þessum lagaákvæðum.“

¹ Sjá fylgiskjal 1 sem er skjal frá stefnda: Staðlaðar upplýsingar um neytendalán.

- (14) Í niðurstöðukafla héraðsdóms er varðar brot gegn f-lið 4. mgr. 7.gr. og f-lið 1. mgr. 12. gr. segir meðal annars (vísað er til áfrýjanda Neytendastofu sem stefnda í héraðsdómi og stefnda Íslandsbanka hf. sem stefnanda í héraðsdómi): „Dómurinn bendir á að fram kemur í greinargerð með ákvæði 7. gr. í frumvarpi því er varð að lögum nr. 33/2013 að ákvæðið sé nýmæli. Er þó hvorki fjallað sérstaklega um ákvæði f-liðar 4. mgr. 7. gr. eða f-lið 2. mgr. 12. gr. Þá tekur dómurinn fram að ofangreind ákvæði eru innleiðing á ákvæðum tilskipunar nr. 2008/48/EB. Þannig er 7. gr. innleiðing á 5. gr. tilskipunarinnar og 12. gr. er innleiðing á 10. gr. tilskipunarinnar og eru ákvæði laganna samhljóða ákvæðum tilskipunarinnar. Samkvæmt 3. gr. laga nr. 2/1993 um Evrópska efnahagssvæðið ber að skýra lög og reglur, að svo miklu leyti sem við á, til samræmis við EES-samninginn og þær reglur sem á honum byggjast, sbr. t.d. dóm Hæstaréttar í máli nr. 160/2015 sem einmitt fjallar um neytendalán. Þá verður ráðið af gögnum málsins um útgáfur nokkurra annarra Evrópulanda af þessu staðlaða eyðublaði að sambærilegar kröfur og nefndin gerði til stefnanda í úrskurði sínum virðast ekki vera gerðar í þeim útgáfum. Jafnframt tekur dómurinn fram að þau sjónarmið nefndarinnar að almennur neytandi geti „illmögulega“ áttað sig á við hvaða „aðstæður“ vextir kunni að breytast fá ekki staðist. Ljóst er að upplýsingagjöf stefnanda er nokkuð ítarleg í þessum þætti, bæði á hinu staðlaða eyðublaði og í lánessamningnum. Telur dómurinn að orðalagið „og/eða öðrum ófyrirséðum kostnaði“ verði að skoða í því ljósi og að það sé í raun fyrri upptalningu til fyllingar. Er þá horft til sjónarmiða í dómi Hæstaréttar nr. 243/2015 um að líta heildstætt á það hvernig upplýsingagjöf til almenns neytenda er háttáð. Hvað varðar þau sjónarmið nefndarinnar að stefnandi hafi ekki útskýrt þegar mál hans var til meðferðar fyrir nefndinni hvað gæti talist vera „ófyrirséður kostnaður“, hversu líklegt það væri að slíkur kostnaður gæti haft áhrif á ákvörðun vaxta og hvaða vægi hann gæti haft við ákvarðanatöku hans tekur dómurinn fram að í fyrrgreindri upplýsingagjöf stefnanda kemur fram að hlutfall þeirra þátta sem þar eru tilgreindir í ákvörðun um breytingar á vöxtum sé breytilegt og ráðist m.a. af „ákvörðunum opinberra aðila og markaðsaðstæðum hverju sinni“. Fyrir dóminum kom fram af hálfu stefnanda að umræddur „ófyrirséður kostnaður“ væri kostnaður sem bankinn gæti ekki séð fyrir en teldist þó ekki til lánskjara eða rekstrarkostnaðar bankans eða opinberra álagna. Allt að einu verður ekki séð af gögnum málsins að áfrýjunarnefndin hafi óskað eftir nánari skýringum frá stefnanda hvað þetta varðar.“ Taldi héraðsdómur þegar á allt framangreint var litið að verulegur efnislegur annmarki væri á úrskurði nefndarinnar hvað þennan efnisþátt varðar.
- (15) Varðandi brot gegn g-lið 4. mgr. 7. gr. laga nr. 33/2013 er í úrskurði áfrýjunarnefndar vísað til eftirfarandi lýsingar í hinu umrædda eyðublaði þar sem hlutfallstala kostnaðar er tilgreind auk þess sem sett var fram almenn lýsing á henni og því lýst að einhverju marki hvernig hún er reiknuð út: „Árleg hlutfallstala kostnaðar lýsir heildarlántökukostnaði sem árlegum hundradshluta af heildarfjárhæð láns. Heildarlántökukostnaður er allur kostnaður, þ.m.t. vextir, verðbætur, þóknun, skattar og önnur gjöld, sem greiða þarf í tengslum við lánessamning og lánveitanda er kunnugt um við samningsgerð, að frátöldum þinglýsingarkostnaði. Árleg hlutfallstala kostnaðar miðast við þá forsendu að verðlag, vextir og önnur gjöld verði óbreytt til loka lánstíma. Ef lánessamningur heimilar verðtryggingu skal útreikningur árlegrar hlutfallstölu kostnaðar miðast við ársverðbólgu samkvæmt tólf mánaða breytingu vísitölu neysliverðs og þá forsendu að ársverðbólga verði óbreytt til loka lánstíma. Alltaf skal

gengið út frá því við útreikning hlutfallstölunnar að lánssamningur gildi umsaminn tíma og lánveitandi og lántaki standi við skuldbindingar sínar samkvæmt skilmálum sammingsins.“

- (16) Í úrskurði áfrýjunarnefndarinnar segir að óumdeilt sé að í upplýsingagjöf stefnda fælist ekki að þessu leyti framsetning á lýsandi dæmi eins og vísað er til í g-lið 4. mgr. 7. gr. laga nr. 33/2013. Stefndi byggði á því fyrir nefndinni að gert sé ráð fyrir því í ákvæðinu að þegar upplýsingar samkvæmt því séu veittar liggi ekki fyrir upplýsingar um alla þætti þess láns sem neytandi íhugi að taka. Þar sem ekki sé víst að allar forsendur liggi fyrir og því sé ekki hægt að reikna árlega hlutfallstölu kostnaðar út sé kveðið á um það að útskýrt sé fyrir neytanda hvaða forsendur séu notaðar við útreikning hlutfallstölunnar. Stefndi taldi því ljóst að aðeins hafi verið þörf á að setja fram lýsandi dæmi þegar ekki sé hægt að reikna út eiginlega hlutfallstölu. Taldi bankinn að útreikningur á árlegri hlutfallstölu kostnaðar fæli alltaf í sér nægilega upplýsingagjöf, enda fylgdi tölunni skýringar á hvað í henni fælist og forsendur fyrir útreikningnum. Ef upplýsingar um eiginlega hlutfallstölu liggi ekki fyrri sé árlega hlutfallstala kostnaðar útskýrð með dæmum.
- (17) Áfrýjunarnefndin taldi á hinn bóginn að ekki verði framhjá því litið að orðalag g-liðar 7. mgr. laga nr. 33/2013 sé skýrt um það að hin árlega hlutfallstala skuli útskýrð með lýsandi dæmi þar sem fram komi allar forsendur sem notaðar séu við útreikning á hlutfallstölunni. Innihaldi ákvæðið ekki undantekningu vegna þess tilviks þegar allar forsendur hlutfallstölunnar liggi fyrir þegar upplýsingarnar eru veittar. Þá telur áfrýjunarnefndin að það kunni að vera upplýsandi fyrir neytanda að kynna sér þær forsendur sem liggja til grundvallar útreikningum lánveitanda á hlutfallstölunni. Slík upplýsingagjöf er til þess að auka gagnsæi og gerir neytanda kleift að ganga úr skugga um samræmi tilboða. Var með vísan til þessa staðfest niðurstaða hinnar kærðu ákvörðunar Neytendastofu að Íslandsbanki hf. hafi brotið gegn g-lið 4. mgr. 7. gr. laga nr. 33/2013.
- (18) Í niðurstöðukafla héraðsdóms er varðar brot gegn g-lið 4. mgr. 7. gr. laga nr. 33/2013 segir meðal annars -: „Dómurinn tekur fram að samkvæmt ákvæðum laga nr. 33/2013 er árleg hlutfallstala kostnaðar ákveðinn framsetningarmáti á heildarlántökukostnaði sem er þannig sýndur sem hlutfallstala. Hugtakið er skilgreint í 5. gr. laganna og hana á að reikna út í samræmi við 21. gr. þeirra. Árleg hlutfallstala kostnaðar verður að byggjast á þeim þáttum sem eru til grundvallar lánveitingunni og fram koma á hinu staðlaða eyðublaði, að öðrum kosti getur hún ekki talist lýsandi dæmi. Dómurinn bendir á að upplýsingar um hina árlegu hlutfallstölu kostnaðar er grundvallaratriði fyrir neytandann þar sem hún gerir honum kleift að gera samanburð á tilboðum mismunandi aðila og taka upplýsta ákvörðun um lántöku. Þetta má sjá af 19. lið inngangsorða tilskipunar nr. 2008/48/EB þar sem fram kemur að upplýsingar til neytenda eigi fyrst og fremst að vera um hina árlegu hlutfallstölu sem auðveldi þeim samanburð og auki gagnsæi. Það má einnig sjá þetta af leiðbeiningum Evrópusambandsins um beitingu ákvæðis um árlega hlutfallstölu kostnaðar, en þar er lögð áhersla á einfalda framsetningu til að auðvelda neytendum samanburð. Dómurinn tekur því undir þau sjónarmið stefnanda að í því tilviki sem var til skoðunar hjá nefndinni hafi framsetning hinnar árlegu hlutfallstölu kostnaðar, þar sem lýsing á forsendum hennar og skýring á

þeim fylgdi, fullnægt áskilnaði laganna um lýsandi dæmi. Raunar verður ekki betur séð en að framsetning stefnanda hafi verið í samræmi við eyðublað sem fylgir reglugerð nr. 921/2013 og er þá horft til sjónarmiða í dómi Hæstaréttar nr. 243/2015 um að líta heildstætt á það hvernig upplýsingagjöf til almenns neytenda er háttáð.“ Taldi dómurinn að efnislegur annmarki hafi verið á úrskurði nefndarinnar hvað þennan efnisþátt varðaði.

- (19) Varðandi brot gegn i-lið 4. mgr. 7. gr. laga nr. 33/2013 og k-lið 2. mgr. 12. gr. laga nr. 33/2013, greindi áfrýjanda og stefnda á hvort tilvísun ákvæðanna til annars kostnaðar vegna lánasamnings eigi almennt við eða aðeins um þá lánessamninga sem varða svokallaðar lánalínur eða notkun greiðsluleiða. Í úrskurði áfrýjunarnefndar er vísað til eftirfarandi verðskrár stefnda og tekið fram að hana megi nálgast á vef hans „eins og hún er á hverjum tíma.“ Eru síðan tilgreindir sex mismunandi kostnaðarliðir sem bankinn nefnir „Stofnkostnað“. Þá eru tilgreindir fjórir kostnaðarliðir sem bankinn nefnir „Tilkynningar- og greiðslugjald.“ Kemur fram í niðurstöðu áfrýjunarnefndarinnar að ekki er að fullu ljóst hvort upptalning þessi sé tæmandi að því er varðar þá kostnaðarliði í verðskrá stefnda sem varðaði þá gerð lánessamninga sem hið tiltekna staðlaða eyðublað sem liggur til grundvallar í málinu laut að. Síðan segir í úrskurði áfrýjunarnefndarinnar (vísað er til stefnda sem kæranda): „Á hinn bóginn verði ekki annað ráðið af gögnum málsins og tilvísun kæranda í eyðublaðinu til verðskrárinnar, eins og hún er á hverjum tíma, að kærandi líti svo á að bankanum sé heimilt að breyta verðskránni meðan á samningstímanum standi og að hann sé ekki bundinn af þeim kostnaði sem sé gefinn upp í eyðublaðinu. Þrátt fyrir þetta komi ekki fram í eyðublaðinu upplýsingar um það hvaða forsendur geti legið til grundvallar slíkum breytingum. Þá kveður nefndin að ekki verði séð að í þeim lánessamningi sem fyrir liggur í gögnum málsins hafi verið fjallað um þennan kostnað eða vísað sé til verðskrárinnar, þótt ljóst megi vera af hinu staðlaða eyðublaði að kærandi líti svo á að neytandi sé bundinn af verðskránni. Var með vísan til þessa staðfest niðurstaða Neytendastofu að kærandi hafi brotið gegn i-lið 4. mgr. 7. gr. og k-lið 2. mgr. 12. gr. laga nr. 33/2013.“
- (20) Í niðurstöðukafla héraðsdóms er varðar brot gegn i-lið 4. mgr. 7. gr. og k-lið 2. mgr. 12. gr. laga nr. 33/2013 segir meðal annars (vísað er til áfrýjanda Neytendastofu sem stefnda í héraðsdómi og stefnda Íslandsbanki hf. sem stefnanda í héraðsdómi): „Stefnandi telur að túlkun áfrýjunarnefndarinnar fái ekki staðist enda verði hún ekki leidd af beinni textaskýringu ákvæðanna og fái ekki stoð í lögskýringargögnum. Dómurinn fellst á þessi sjónarmið stefnanda. Telur dómurinn að skýring áfrýjunarnefndarinnar á ákvæðunum, að ekki sé hægt að útiloka að þau nái til tiltekinnar tilvika, sé ekki tæk. Svo virðist sem áfrýjunarnefndin hafi talið að umrætt ákvæði væri ekki alls kostar skýrt en hún velur allt að einu skýringarkost sem ekki verður skýrlega ráðinn af ákvæðunum og er íþyngjandi fyrir stefnanda sem ákvörðunin beindist að. Við lögskýringu á slíku ákvæði verður að líta til þess að því meira íþyngjandi sem ákvörðun er, þeim mun strangari kröfur verður að gera til skýrleika þeirrar lagaheimildar sem ákvörðunin byggist á. Dómurinn tekur fram að hér var um ákvörðun æðra stjórnvalds að ræða. Gátu sjónarmið nefndarinnar um neytendavernd ekki haggð þeirri merkingu sem réttilega verður leidd af orðalagi umræddra ákvæða og ýtt til hliðar réttindum stefnanda að þessu leyti með íþyngjandi hætti. Er þetta efnislegur annmarki á úrskurði áfrýjunarnefndarinnar. Nefndin tekur einnig fram að ekki sé ljóst hvort upptalning á

eyðublaðinu sé tæmandi en ekki verður séð að hún hafi kallað eftir upplýsingum frá stefnanda þar að lútandi undir rekstri málsins.“

- (21) Varðandi brot gegn 1-lið 4. mgr. 7. gr. laga nr. 33/2013 komst Neytendastofa eins og áður greinir að því að stefndi Íslandsbanki hf. hefði brotið gegn 1-lið 4. mgr. 7. gr. laga nr. 33/2013 þar sem bankinn hefði ekki veitt neytendum upplýsingar áður en lánsamningur væri gerður um gildandi vexti þegar um væri að ræða greiðslu eftir gjalddaga og fyrirkomulag á breytingu á þeim og kostnað vegna vanskila. Stefndi krafðist fyrir áfrýjunarnefndinni að hin kærða ákvörðun yrði felld úr gildi að því er varðar þá niðurstöðu að stefndi hafi brotið gegn 1-lið 4. mgr. 7. gr. laga nr. 33/2013 með því að upplýsa ekki um annan kostnað vegna vanskila. Í úrskurði áfrýjunarnefndar kemur meðal annars fram í niðurstöðu nefndarinnar (vísað er til stefnda Íslandsbanka sem kæranda): „Af gögnum málsins virðist óumdeilt að í verðskrá kæranda komi fram kostnaður sem neytandi kann að þurfa að greiða vegna vanskila á láni sem ekki er greint frá í hinu staðlaða eyðublaði. Verður því að líta svo á að bankinn hafi ekki fullnægt þeim áskilnaði sem leiðir af 1-lið 4. mgr., sbr. 2. mgr. 7. gr. laga nr. 33/2013. Gat kærandi ekki uppfyllt kröfur laganna með því að leiðbeina neytendum um það hvar þeir sjálfir gætu aflað upplýsinga sem kærandi bar sjálfur að veita. Þá stoðar ekki fyrir kæranda að réttlæta frávik frá umræddri lagaskyldu með því að vísa til þess að verðskrá hans sé svo mikil að vöxtum að upplýsingagjöf hans í hinu staðlaða eyðublaði yrði neytendum erfið aflestrar.“ Var staðfest niðurstaða hinnar kærðu ákvörðunar Neytendastofu að Íslandsbanki hf. hafi brotið gegn 1-lið 4. mgr. 7. gr. laga nr. 33/2013.
- (22) Í niðurstöðukafla héraðsdóms er varðar brot gegn 1-lið 4. mgr. 7. gr. laga nr. 33/2013 segir meðal annars: „Í samræmi við þetta verður ekki betur séð en að stefnandi hafi veitt upplýsingar um dráttarvexti og kostnað við frum- og milliinnheimtu samkvæmt innheimtulögum í samræmi við áskilnað ákvæðisins. Þá er ljóst að þessar fjárhæðir geta tekið breytingum og því var stefnanda rétt að vísa til þess. Verður að telja, með vísan til sjónarmiða sem fram koma í dómi Hæstaréttar nr. 243/2015, að almennur neytandi eigi að geta gert sér grein fyrir kostnaði sem verði vegna frum- og milliinnheimtu og vanskila á grundvelli þess sem þarna kemur fram. Verður ekki ráðið af ákvæðinu að til hafi staðið að bankar veittu á stöðluðu eyðublaði upplýsingar um alla og einstaka liði í lögfræðinnheimtu í gjaldskrá bankans. Þá bendir dómurinn á að í gögnum um skilmála annarra lánveitenda, sem stefndi lagði sjálfur fram undir rekstri málsins, verður ekki betur séð en að framsetningin sé með líkum hætti og hjá stefnanda hvað þessa þætti varðar. Dómurinn telur auk þess að líta verði til sjónarmiða sem ráðin verða af dómi Landsréttar í máli nr. 227/2019 þar sem ekki verður séð að sambærileg framsetning og að ofan er lýst hafi verið talin fara gegn umræddum ákvæðum. Í því máli réð úrslitum að neytendur höfðu ekki verið upplýstir um gildandi dráttarvexti fyrir lántöku, í trássi við umrædd ákvæði, en hér liggur fyrir að stefnandi hafði þegar brugðist við athugasemdum þar að lútandi og laut ágreiningur aðila hvað þennan þátt varðar ekki að því atriði.“
- (23) Málinu var áfrýjað til Landsréttar 24. febrúar 2022. Lögmaður áfrýjanda sendi bréf til Landsréttar þann 12. maí 2022 þar sem óskað var eftir þinghaldi þar sem rætt yrði um hvort rétt sé að óska eftir ráðgefandi áliti EFTA-dómstólsins. Þinghald var háð í

Landsrétti þann 11. október 2022 þar sem málflytjendur komu fram röksemdum sínum fyrir því að afla slíks álits. Þann 26. apríl 2023 féllst dómstóllinn á þá beiðni.

4. LÖG OG REGLUR

4.1. Íslensk lög sem málsaðilar byggja á – lög nr. 33/2013 um neytandalán

(24) 7. gr. laga nr. 33/2013.

Upplýsingar áður en samningur er gerður.

Lánveitandi skal með eðlilegum fyrirvara veita neytanda nauðsynlegar upplýsingar til þess að hann geti borið saman ólík tilboð og tekið upplýsta ákvörðun um það hvort gera skuli lánessamning áður en neytandi er bundinn af lánessamningi eða tilboði. Þessar upplýsingar skulu veittar á grundvelli lánskilmála, skilyrða lánveitanda og, ef við á, framkominna óska og upplýsinga frá neytanda.

Slíkar upplýsingar skal veita á pappír eða öðrum varanlegum miðli, á stöðluðu eyðublaði sem birt er í reglugerð sem ráðherra setur.

Lánveitandi telst hafa uppfyllt kröfur um upplýsingar skv. 5.– 6. gr. laga nr. 33/2005, um fjarsölu á fjármálaþjónustu, ef hann hefur veitt upplýsingar á stöðluðu eyðublaði skv. 2. mgr.

Í upplýsingum skal eftirfarandi koma fram:

[...]

f. útlánsvextir, skilyrði um beitingu þeirra og, ef við á, vísitala eða viðmiðunarvextir sem geta haft áhrif á upphaflega útlánsvexti, svo og tímabil, skilyrði og málsmeðferð við breytingu á útlánsvöxtunum; gildi mismunandi útlánsvextir við mismunandi aðstæður skal veita áður nefndar upplýsingar um þá alla,

g. árleg hlutfallstala kostnaðar og heildarfjárhæð sem neytandi greiðir, útskýrt með lýsandi dæmi þar sem fram koma allar forsendur sem eru notaðar við útreikning á hlutfallstölu; ef neytandi hefur upplýst lánveitanda um einn eða fleiri þætti þess láns sem hann helst kys, svo sem gildistíma lánessamnings og heildarfjárhæð láns, skal lánveitandi taka tillit til þeirra þátta; ef lánessamningur býður upp á mismunandi leiðir með mismunandi kostnaði eða útlánsvöxtum skal lánveitandi miða við hæsta kostnað og vexti vegna algengustu lánessamninga og greina frá því að aðrar forsendur geti leitt til hærri árlegrar hlutfallstölu kostnaðar,

[...]

i. ef við á, kostnaður við að hafa eina eða fleiri lánalínur þar sem bæði greiðslufærslur og nýting lána eru skráð, nema valfrjálst sé að opna lánalínu, ásamt kostnaði við notkun

greiðsluleiða, bæði fyrir greiðslufærslur og nýtingu lána, annar kostnaður vegna lánsamnings og forsendur fyrir því að unnt sé að breyta þessum kostnaði,

[...]

1. gildandi vextir þegar um er að ræða greiðslu eftir gjalddaga og fyrirkomulag á breytingu á þeim og, ef við á, kostnaður sem greiða þarf vegna vanskila,

4.2. Tilskipun Evrópuþingsins og ráðsins 2008/48/EB um lánasamninga fyrir neytendur

(25) 5. gr. tilskipunarinnar:

Upplýsingar áður en samningur er gerður

1. Lánveitandi og, ef við á, lánamiðlari skal, nægilega löngu áður en neytandinn er bundinn af lánsamningi eða tilboði, á grundvelli lánskilmála og skilyrða lánveitandans og, ef við á, sérstakra óska og upplýsinga frá neytandanum, veita neytandanum nauðsynlegar upplýsingarnar til að geta borið saman ólík tilboð og tekið upplýsta ákvörðum um það hvort gera skuli lánsamning. Slíkar upplýsingar skal veita, á pappír eða öðrum varanlegum miðli, í formi staðlaðra upplýsinga um lán til evrópskra neytenda eins og kemur fram í II. viðauka. Lánveitandinn skal teljast hafa uppfyllt kröfur um upplýsingar í þessari málsgrein og í 1. og 2. mgr. 3. gr. tilskipunar 2002/65/EB ef hann hefur veitt staðlaðar upplýsingar um lán til evrópskra neytenda.

[...]

f) útlánsvextir, skilyrðin sem gilda um beitingu útlánsvaxta og, ef við á, vísitala eða viðmiðunarvextir sem gilda um upphaflegu útlánsvextina, svo og tímabil, skilyrði og málsmeðferð við breytingu á útlánsvöxtunum; ef mismunandi útlánsvextir gilda við mismunandi aðstæður, áður nefndar upplýsingar um alla gildandi vexti,

g) árleg hlutfallstala kostnaðar og heildarfjárhæð sem neytandinn greiðir, útskýrð með lýsandi dæmi þar sem fram koma allar forsendur sem notaðar eru við útreikning á hlutfallstölunni; ef neytandinn hefur upplýst lánveitandann um einn eða fleiri þætti þess láns sem hann helst kýs, s.s. gildistíma lánsamningsins og heildarfjárhæð lánsins, skal lánveitandi taka tillit til þeirra þátta; ef lánsamningur býður upp á mismunandi nýtingarleiðir með mismunandi kostnaði eða útlánsvöxtum og lánveitandi notar forsenduna sem um getur í b-lið II. hluta í I. viðauka, skal hann greina frá því að aðrir nýtingarmöguleikar fyrir þessa gerð lánsamnings geti leitt til hærri árlegrar hlutfallstölu kostnaðar,

[...]

i) ef við á, kostnaður við að hafa einn eða fleiri reikninga þar sem bæði greiðslufærslur og nýting lána eru skráð, nema valfrjálst sé að opna reikning, ásamt kostnaði við notkun greiðsluleiða, bæði fyrir greiðslufærslur og nýtingu lána, annar kostnaður vegna lánsamningsins og forsendur fyrir því að hægt sé að breyta þessum kostnaði,

[...]

l) gildandi vextir þegar um er að ræða greiðslu eftir gjalddaga og fyrirkomulag á breytingu á þeim og, ef við á, kostnaður sem greiða þarf vegna vanskila,

10. gr. tilskipunarinnar:

1. Lánessamningar skulu skráðir á pappír eða vera á öðrum varanlegum miðli. Allir sammingsaðilar skulu fá afrit af lánessamningnum. Þessi grein er með fyrirvara um hvers konar innlendar reglur varðandi lögmæti þess að gera lánessamninga sem eru í samræmi við lög Bandalagsins.

2. Í lánessamningnum skal koma fram á skýran og hnitmiðaðan hátt:

[...]

f) útlánsvextir, skilyrði sem gilda um beitingu þeirra og, ef við á, vísitala eða viðmiðunarvextir sem gilda um upphaflegu útlánsvextina, svo og tímabil, skilyrði og málsmeðferð við breytingu á útlánsvöxtunum og, ef mismunandi útlánsvextir gilda við mismunandi aðstæður, áður nefndar upplýsingar um alla gildandi vexti,

[...]

k) ef við á, kostnaður við að hafa einn eða fleiri reikninga þar sem bæði greiðslufærslur og nýting lána eru skráð, nema valfrjálst sé að opna reikning, ásamt kostnaði við notkun greiðsluaðferða bæði fyrir greiðslufærslur og nýtingu lána, og annar kostnaður vegna lánessammingsins og forsendur fyrir því að hægt sé að breyta þessum kostnaði,

4.3. Dómaframkvæmd Evrópudómstólsins

(26) Í máli Evrópudómstólsins nr. C-290/19 frá 19. desember 2019, RN gegn Home Credit Slovakia, var meðal annars fjallað um upplýsingagjöf um árlega hlutfallstölu kostnaðar á grundvelli tilskipunar 2008/48/EB. Þar var niðurstaðan sú að 2. mgr. 10. gr. tilskipunarinnar skyldi vera túlkað sem það útiloki að í neytendalánasamningi, að árlega hlutfallstalan verði ekki gefin upp sem ein tala heldur sem bil sem vísar til lágmarks og hámarks tölu.

(27) Í máli Evrópudómstólsins nr. C-42/15 frá 9. nóvember 2016, Home Credit Slovakia a.s. gegn KláraBíróová, var meðal annars deilt um hvort að allar upplýsingar sem veittar eru til neytenda á grundvelli 2. mgr. 10. gr. tilskipunar nr. 2008/48/EB þurfi að veita í einu skjali eða hvort að mögulegt sé að vísa til annarra skjala. Niðurstaða dómstólsins var sú að ekki væri gerð krafa um það í tilskipuninni að allar upplýsingar sem veita ætti neytenda kæmu fram í upplýsingablaði eða lánessamningi. Segir í dómnum að nægilegt sé að í upplýsingablaði eða lánessamningi sé vísað í annað skjal eða varanlegan miðil þar sem neytandi getur kynnt sér umræddar upplýsingar.

5. ÁSTÆÐA FYRIR BEIÐNI UM ÁLIT

- (28) Með dómi héraðsdóms var talið að úrskurður áfrýjunarnefndarinnar í máli nr. 11/2019 hafi verið haldinn slíkum efnisannmörkum, og að málsmeðferð fyrir nefndinni hafi einnig verið svo ábótavant í nokkrum atriðum, að ekki hafi verið hjá því komist að fella úrskurðinn úr gildi í heild sinni.
- (29) Málinu var áfrýjað til Landsréttar 24. febrúar 2022. Í áfrýjunarstefnu greina áfrýjendur frá því að dómnum sé áfrýjað í því skyni að fá hnekkt þeirri niðurstöðu héraðsdóms að fella úrskurð áfrýjunarnefndar neytendamála nr. 11/2019 úr gildi og dæma áfrýjanda til greiðslu málskostnaðar. Málið varði verulega almenna hagsmuni en ágreiningurinn í málinu snúi að því hvað teljist fullnægjandi upplýsingagjöf lánveitanda til neytenda samkvæmt lögum nr. 33/2013 um neytendalán. Tilgangur ákvæða laganna um upplýsingagjöf lánveitanda er að gefa lántakendum sem besta möguleika á því að taka upplýsta ákvörðun um hvort lán skuli tekið og í því skyni miða ákvæðin að því að gefa lántakendum færi á að meta og bera saman mismunandi tilboð og kjör lánveitanda.
- (30) Með ákvörðun dómsins 26. apríl 2023 var fallist á að ástæða væri til að leita ráðgefandi álits EFTA-dómstólsins.
- (31) Rétt þykir að varpa ljósi á bakgrunn hluta af álitaefnunum í íslenskum rétti, nánar tiltekið þann þátt málsins sem lýtur að tilgreiningu breytilegra vaxta í stöðluðu eyðublaði og lánsamningi. Áður en það er gert er það áréttað að Landsrétti er kunnugt um að það er ekki hlutverk EFTA-dómstólsins að fjalla um túlkun íslenskra laga eða hvaða þýðingu fyrri úrlausnir íslenskra dómstóla hafa við meðferð máls þess sem hér er til skoðunar né heldur skera úr um staðreyndir þessa máls.
- (32) Með lögum nr. 33/2013, sem mál þetta lýtur að, voru felld úr gildi eldri lög nr. 121/1994 um neytendalán. Í þeim lögum var að finna 2. mgr. 6. gr. þar sem mælt var fyrir um upplýsingagjöf vegna breytilegra vaxta. Ákvæðið var svohljóðandi:
- „Ef breyta má lánskostnaði, afborgunum eða öðrum atriðum lánskjara á samningstímanum skal lánveitandi greina neytanda frá því við hvaða aðstæður breytingarnar geta orðið. Ef ekki er unnt að reikna út árlega hlutfallstölu kostnaðar skal lánveitandi þess í stað skýra neytanda frá því hverjir vextir eru, hvaða gjöld falla á láni og við hvaða aðstæður breytingarnar geti orðið.“
- (33) Í 9. gr. laganna var þetta sérstaklega áréttað um vexti með því að tekið var fram að ákveða mætti í lánsamningi að þeir yrðu að nokkru eða öllu leyti breytilegir, en þá skyldi meðal annars tiltekið með hvaða hætti það væri og við hvaða „aðstæður“ vextirnir myndu breytast.
- (34) Til samanburðar er mælt fyrir um það í núgildandi f-lið 2. mgr. 12. gr. laga nr. 33/2013, sem felur í sér innleiðingu f-liðar 2. mgr. 10. gr. tilskipunarinnar, að í lánsamningi skuli koma fram á skýran og hnitmiðaðan hátt:
- „útlánsvextir, skilyrði um beitingu þeirra og, ef við á, vísitala eða viðmiðunarvextir sem geta haft áhrif á upphaflega útlánsvexti, svo og tímabil, skilyrði og málsmeðferð við breytingu á útlánsvöxtum; gildi mismunandi

útlánsvextir við mismunandi aðstæður skal veita áður nefndar upplýsingar um þá alla,“

- (35) Í dómi Hæstaréttar Íslands 12. október 2017 í máli nr. 623/2016 var meðal annars deilt um það hvernig túlka skyldi áðurgildandi ákvæði 2. mgr. 6. gr. laga nr. 121/1994. Í málinu reyndi á sanningsákvæði sem var svohljóðandi:

„4. Vaxtaendurskoðun. Íslandsbanka hf. er heimilt að breyta ofanskráðum vöxtum á vaxtagjalddögum en þó ekki fyrr en að liðnum fimm árum frá útgáfudegi skuldabréfs þessa og síðan á fimm ára fresti. Eigi síðar en einum mánuði áður en breyting á vöxtum á að taka gildi skal Íslandsbanki hf. tilkynna útgefanda um hana. Sætti útgefandi sig ekki við þessa vaxtabreytingu er honum heimilt án sérstaks uppgreiðslugjalds að endurgreiða lánið að fullu ásamt áföllnum vöxtum, verðbótum og kostnaði á þeim vaxtagjalddaga þegar breytingin átti að taka gildi, enda greini hann lánveitanda frá þeirri fyrirætlun með tveggja vikna fyrirvara.“

- (36) Í dóminum sagði eftirfarandi um ákvæðið.

„Í samræmi við [2. mgr. 6. gr. og 9. gr. laga nr. 121/1994] hefði lánveitandanum því borið að tilgreina í skuldabréfinu við hvaða aðstæður mætti beita þessari heimild. Þeim áskilnaði var ekki fullnægt með því að taka aðeins fram að lánveitandinn gæti einhliða ákveðið að breyta hæð vaxta, að það mætti ekki gera fyrr en fimm árum eftir útgáfu skuldabréfsins og síðan aftur á fimm ára fresti og að honum bæri að tilkynna lántaka um slíka breytingu með eins mánaðar fyrirvara, enda sneru þau ákvæði í skyldabréfinu að aðferð til að hrinda í framkvæmd breytingu á vöxtum, en ekki tilefninu til að taka ákvörðun um hana. Um slíkt tilefni var þar ekkert sagt. Þegar af þessum sökum uppfylltu skilmálar skuldabréfsins ekki það skilyrði 2. mgr. 6. gr. og 9. gr. laga nr. 121/1994 að þar yrði að tilgreina við hvaða aðstæður breyta mætti vöxtum af skuld áfrýjandans.“

- (37) Af dómi Hæstaréttar má ráða að til þess að fullnægja áskilnaði eldri laga nægði ekki að í lánsamningi væri tilgreint að formi til hvenær lánveitanda væri heimilt að breyta vöxtum láns sem bæri breytilega vexti heldur þyrfti þar einnig að koma fram hvaða efnislegu tilefni gætu legið til grundvallar ákvörðun lánveitanda um að hækka eða lækka vexti. Með dóminum var hafnað kröfu bankans að fella úr gildi úrskurð áfrýjunarnefndarinnar í máli nr. 6/2009. Í þessu fólst að bankanum var bannað að breyta vöxtum í samræmi við þá heimild sem kveðið var á um í lánsamningi.

- (38) Það sanningsákvæði sem er tilefni máls þessa er svohljóðandi:

„Einstaklingsvextir eru breytilegir og breytingar á þeim taka meðal annars mið af breytingum á fjármögnunarkostnaði (lánskjörum) bankans, rekstrarkostnaði, opinberum álögum, og/eða öðrum ófyrirséðum kostnaði, stýrivöxtum Seðlabanka Íslands, breytingum á vísitölu neysluverðs o.s.frv. Ákvarðanir um breytingar á vöxtum eru teknar af fagnefnd innan bankans í umboði yfirstjórnar. Nefndin skoðar einkum þróun á þeim kostnaðarþáttum sem að framan eru taldir og metur hvort breytingar á þeim gefi tilefni til breytinga á útlánsvöxtum.“

Hlutfall framangreindra þátta í ákvörðun um breytingar á vöxtum er breytilegt og ræðst meðal annars af ákvörðunum opinberra aðila og markaðsaðstæðum hverju sinni. Við vaxtabreytingar eru allir þessir þættir metnir saman og/eða hver um sig. Hafi orðið breyting á einhverjum þessara þátta getur það leitt til breytinga á vöxtum, hvort sem er til hækkunar eða lækkunar.“

6. MÁLSÁSTÆÐUR AÐILA

6.1. Neytendastofa

(39) Málsástæður Neytendastofu eru eftirfarandi:

„Í hinum áfrýjaða dómi er komist að þeirri niðurstöðu að úrskurður áfrýjunarnefndar neytendamála í máli nr. 11/2019 hafi verið haldinn slíkum efnisannmörkum, og að málsmeðferð fyrir nefndinni hafi einnig verið svo ábótavant í nokkrum atriðum, að ekki verði hjá því komist að fella úrskurðinn úr gildi í heild sinni.

Áfrýjandi er ósammála framangreindri niðurstöðu og byggir á því að niðurstaða áfrýjunarnefndar neytendamála í máli nr. 11/2019 hafi verið efnislega rétt að lögum og meðferð málsins hjá nefndinni hafi verið í fullu samræmi við skráðar og óskráðar reglur stjórnisyluréttarins. Þannig hefur úrskurður áfrýjunarnefndarinnar fulla stoð í ákvæðum laga nr. 33/2013 bæði efnislega og að því er varðar þau úrræði sem gripið er til. Áfrýjandi byggir jafnframt á því að stefndi hafi undir meðferð málsins hjá áfrýjunarnefndinni fengið fullt tækifæri til að tjá sig um allt það sem máli skipti fyrir niðurstöðu þess. Öndverðum niðurstöðum hins áfrýjaða dóms er mótmælt sem röngum.

Áfrýjandi byggir fyrir Landsrétti á öllum sömu málsástæðum og lagarökum og fram komu í greinargerð áfrýjanda í héraði og við munnlegan málflytning við aðalmeðferð málsins. Þá er vísað til niðurstöðu úrskurðar áfrýjunarnefndarinnar sjálfs sem er vel og ítarlega rökstuddur.

Áfrýjandi mótmælir sérstaklega þeirri almennu afstöðu héraðsdómara sem birtist í hinum áfrýjaða dómi að við mat á því hvort upplýsingaskylda skv. 7. og 12. gr. laga nr. 33/2013 um neytendalán sé uppfyllt skuli horfa heildstætt til þess hvort upplýsingar og framsetning þeirra sé með þeim hætti að almennur neytandi geti auðveldlega gert sér grein fyrir því hvernig skilmálar láns séu. Til stuðnings þessari nálgun vísar héraðsdómari til dóms Hæstaréttar í máli nr. 243/2015.

Áfrýjandi leggur áherslu á í þessu sambandi að lög nr. 33/2013 fela í sér innleiðingu tilskipunar Evrópuþingsins og -ráðsins nr. 2008/48/EB um lánssamninga fyrir neytendur. Tilskipunin felur í sér allsherjarsamræmingu á Evrópska efnahagssvæðinu þar sem m.a. er kveðið á um það hvaða upplýsingar skuli veita neytendum fyrir samningsgerð og í lánssamningi. Í tilskipuninni er ítarlega talið upp hvaða upplýsingar skuli veita neytendum fyrir samningsgerð og í lánssamningi auk þess sem gerð er krafa um það hvernig upplýsingagjöf fyrir samningsgerð er háttað, þ.e. á hvaða formi upplýsingarnar skuli veittar. Í dómi Hæstaréttar í máli nr. 243/2015 reyndi á ákvæði eldri laga um neytendalán nr. 121/1994. Með þeim lögum var innleidd tilskipun ráðsins nr. 87/102/EBE sem fól í sér lágmarkssamræmingu.

Með nýjum reglum og allsherjarsamræmingu hefur svigrúm fyrir aðildarríki, eftirlitsaðila eða dómstóla til að meta í hverju tilviki fyrir sig hvort skýrleiki og framsetning upplýsinga sé næg fyrir hinn almenna neytenda verið afnumið. Þau sjónarmið sem lögð eru til grundvallar niðurstöðu hins áfrýjaða dóms, að það nægi að meta heildstætt hvort upplýsingar og framsetning þeirra sé með þeim hætti að almennur neytandi geti auðveldlega gert sér grein fyrir því hvernig skilmálar láns séu, eiga því ekki við lengur.

Upplýsingagjöf um skilyrði fyrir breytingu á útlánsvöxtum.

Í hinum áfrýjaða dómi er í fyrsta lagi komist að þeirri niðurstöðu að úrskurður áfrýjunarnefndar neytendamála sé haldinn verulegum efnislegum annmarka hvað varðar þá niðurstöðu að stefndi hafi gerst brotlegur við f. lið 4. mgr. 7. gr. og f. lið 12. mgr. 12. gr. laga nr. 33/2013. Áfrýjandi mótmælir þeirri niðurstöðu dómsins með vísan til sömu málsástæðna og fram koma í greinargerð áfrýjanda í héraði.

Áfrýjandi telur fullljóst að virtu orðalagi tilskipunar 87/102/EBE annars vegar og tilskipunar nr. 2008/48/EB hins vegar að ekki sé hægt að líta svo á að með gildistöku laga nr. 33/2013 hafi verið dregið úr upplýsingaskyldu lánveitanda að því er varðar þau skilyrði sem ráða kunna breytingu á vöxtum lánsammans. Um þetta vísast sérstaklega til efnisgreina 12-15 í greinargerð áfrýjanda í héraði. Áfrýjandi lítur svo á að þessi afstaða hafi verið staðfest í niðurstöðu dóms Hæstaréttar í máli nr. 623/2016 þar sem bornar eru saman efnisreglur laga nr. 121/1994 og laga nr. 33/2013. Í niðurstöðu þess dóms segir: „*Þótt þessi ákvæði laga nr. 33/2013 séu um sumt ítarlegri en eldri reglur í 6. og 9. gr. laga nr. 121/1994 bera lánveitendur nú eins og áður skyldu til að gefa upplýsingar um vexti við gerð lánsammans, en við úrlausn um hvort slíkra skyldna hafi verið gætt í tíð eldri laga verður eðli máls samkvæmt eingöngu tekið mið af ákvæðum þeirra.*“ Af þessu telur áfrýjandi vera ljóst að Hæstiréttur hefur nú þegar tekið afstöðu til þess að ekki verði gerðar minni kröfur til upplýsingagjafar lánveitenda um vexti lánsammans eftir gildistöku nýrra laga. Í þessu sambandi bendir áfrýjandi á að tilgangur með setningu tilskipunar nr. 2008/48/EB var að endurskoða reglur um neytendalán til að auka neytendavernd og tryggja samræmt lagaumhverfi við veitingu neytendalána. Sá tilgangur næst ekki með því að dregið sé úr þeim kröfum sem gerðar eru til upplýsingagjafar lánveitenda.

Líkt og fram kemur í hinum áfrýjaða dómi er tilgangur laga nr. 33/2013 um neytendalán sá sami og tilgangur þeirrar tilskipunar sem lögnum er ætlað að innleiða, það er m.a. að auka neytendavernd.

Í hinum áfrýjaða dómi er komist að þeirri niðurstöðu að áfrýjunarnefnd neytendamála hafi ranglega beitt mælikvarða laga nr. 121/1994 við túlkun ákvæða laga nr. 33/2013. Þannig hafi nefndin talið að tilgreina þyrfti „*við hvaða aðstæður*“ kynnu að verða gerðar breytingar á vöxtum á láni þrátt fyrir að umrædd ákvæði laga nr. 33/2013 áskildu að lánveitandi skyldi upplýsa um „*skilyrði*“ fyrir breytingu á útlánsvöxtum. Taldi dómurinn þetta vera efnislegan annmarka á umfjöllun og niðurstöðu nefndarinnar. Þá gerir dómurinn athugasemdir við að nefndin hafi fjallað um að upplýsa skyldi um

„ástæður“ breytinga en ekki „skilyrði“ breytinga án þess að það orðalag ætti sér beina stoð í lögum.

Áfrýjandi telur framangreinda umfjöllun dómsins byggja á röngum forsendum og mótmælir því að rökstuðningur áfrýjunarnefndarinnar fyrir niðurstöðu sinni hvað varðar þennan efnisþátt sé haldin slíkum annmarka að það leiði til ógildingar niðurstöðu nefndarinnar

Áfrýjandi ítrekar að inntak þeirra ákvæða í tilskipunum sem 9. gr. laga nr. 121/1994 annars vegar og f. lið 4. mgr. 7. gr. og 2. mgr. 12. gr. laga nr. 33/2013 hins vegar var ætlað að innleiða er það sama og tilgangur þeirra hinn sami. Sú niðurstaða hins áfrýjaða dóms að gera skuli minni kröfur til upplýsingaskyldu en gert var í tíð eldri laga fer gegn þeim tilgangi. Með niðurstöðu hins áfrýjaða dóms er dregið úr upplýsingaskyldum lánveitenda. Verði sú túlkun látin standa óhögguguð er staða neytenda lakari í dag en hún var í gildistíð eldri laga nr. 121/1994. Slík niðurstaða er í engu samræmi við tilgang og markmið núgildandi laga og má með engu móti leiða af þeim orðalagsbreytingum sem urðu með lögum nr. 33/2013. Áfrýjandi telur í raun að ef slíkur skilningur hefði átt að verða ofan á hvað varðar þær skyldur sem felast í f. lið 4. mgr. 7. gr. og 2. mgr. 12. gr. laga nr. 33/2013 hefði það þurft að koma skýrt fram í lögnum, greinargerð með þeim eða þeirri tilskipun sem lögnum er ætlað að innleiða.

Áfrýjandi bendir jafnframt í þessu sambandi á að röksemdir hins áfrýjaða dóms um að ekki verði beitt sama mælikvarða við mat á því hvort skilyrðum laga nr. 121/1994 og laga nr. 33/2013 sé mætt og hins vegar um fordæmisgildi dóms Hæstaréttar í máli nr. 243/2015, sbr. efnisgreinar 7-8 hér að framan, fara ekki saman.

Áfrýjandi mótmælir einnig, hvað varðar þennan þátt hins áfrýjaða dóms, umfjöllun dómsins um þýðingu orðalags f. liðar 4. mgr. 7. gr. og f. liðar 2. mgr. 12. gr. laga nr. 33/2013, þ.e. orðanna „ef við á“ og „geta haft áhrif“. Í dóminum er gerð athugasemd við það að áfrýjunarnefnd neytendamála hafi talið það hafa vægi við umfjöllun um þennan þátt að ekki væri um tæmandi talningu eða ræða í stöðluðu eyðublaði hvað varðar þau atriði sem geta haft áhrif á breytingu á útlánsvöxtum.

Áfrýjandi telur að leggja verði til grundvallar að með orðalaginu „ef við á“ í lögnum sé átt við þegar vísitala eða viðmiðunarvextir geta haft áhrif á upphaflega útlánsvexti eða þegar vextir eru breytilegir. Eðli málsins samkvæmt verður ekki lögð sú skylda á lánveitanda að tilgreina tímabil, skilyrði og málsmeðferð við breytingu útlánsvaxta sem ekki er ætlað að taka breytingum á lánstímanum. Það að upplýsa skuli um vísitölu og viðmiðunarvexti sem „geta haft áhrif“ felur að sama skapi ekki í sér að eingöngu skuli tilgreind sum viðmið heldur felur orðalagið í sér að hvert og eitt þeirra tilvika sem tilgreind eru þurfa ekki að hafa áhrif í hvert sinn sem til vaxtabreytinga kemur.

Af hinum áfrýjaða dómi má loks skilja hvað varðar þennan þátt málsins að héraðsdómara hafi þótt það aðfinnsluvert að nefndin hafi ekki talið sig hafa fengið nægar skýringar á því frá stefnda hvað teldist vera „ófyri séður kostnaður“ áður en komist var að niðurstöðu í málinu. Áfrýjandi mótmælir því að þetta geti haft slík áhrif að leiða skuli til ógildingar úrskurðar áfrýjunarnefndarinnar. Í niðurstöðu sinni vísar héraðsdómari til þess að upplýst hafi verið fyrir dóminum af hálfu stefnanda að

umræddur kostnaður væri kostnaður sem bankinn gæti ekki séð fyrir en teldist þó ekki til lánskjara eða rekstrarkostnaðar bankans eða opinberra álagna. Áfrýjandi bendir á að þessi umfjöllun ein styður þá niðurstöðu áfrýjunarnefndarinnar að tilvísun stefnda til „annars ófyrirséðs kostnaðar“ í stöðluðu eyðublaði sé ekki fullnægjandi til að almennir neytendur geti gert sér grein fyrir því hvað geti haft áhrif á vaxtabreytingar lána.

Upplýsingagjöf um árlega hlutfallstölu kostnaðar

Í hinum áfrýjaða dómi er komist að þeirri niðurstöðu að úrskurður áfrýjunarnefndar neytendamála sé haldinn efnislegum annmarka hvað varðar þá niðurstöðu að stefndi hafi gerst brotlegur við g. lið 4. mgr. 7. gr. laga nr. 33/2013. Áfrýjandi mótmælir þeirri niðurstöðu dómsins með vísan til sömu málsástæðna og fram koma í greinargerð áfrýjanda í héraði.

Áfrýjandi bendir á að í rökstuðningi héraðsdóms er að finna fullyrðingu þess efnis að „ákveðin mótsögn sé í málatilbúnaði Neytendastofu fyrir nefndinni og svo í stefnu málsins“. Áfrýjandi fær illa skilið hvaða áhrif þetta hefur á niðurstöðu í málinu enda ljóst að málatilbúnaður stefnda og stefnanda í héraði getur ekki verið sá sami. Hafi dómari hins vegar ætlað að vísa í greinargerð áfrýjanda í héraði en ekki stefnu þá er því mótmælt af hálfu áfrýjanda að mótsögn felist í málatilbúnaði áfrýjanda fyrir áfrýjunarnefndinni annars vegar og héraðsdómi hins vegar. Áfrýjandi leggur jafnframt áherslu á að jafnvel þó svo væri ætti það ekki að hafa áhrif á niðurstöðu málsins. Áfrýjandi unir við niðurstöðu áfrýjunarnefndarinnar, einnig að því leyti sem hún er ósamrýmanleg málatilbúnaði hans fyrir nefndinni, og krafðist í héraði, líkt og fyrir Landsrétti, staðfestingar hennar með öllum sömu rökum og fram komu í úrskurðinum. Þá er á það bent að áfrýjandi hefur við framkvæmd laga nr. 33/2013 verið fyllilega samkvæmur sjálfum sér og gert sambærilegar kröfur til stefnda og gerðar hafa verið gagnvart öðrum lánveitendum og þeir hafa fylgt.

Áfrýjandi tekur undir með héraðsdómara í hinum áfrýjaða dómi að það er grundvallaratriði fyrir neytandann að fá upplýsingar um hina árlegu hlutfallstölu kostnaðar þar sem hún gerir honum kleift að gera samanburð á tilboðum mismunandi aðila og taka upplýsta ákvörðun um lántöku. Þá er mikilvægt að framsetning tölunnar sé einföld til að auðvelda neytendum samanburðinn. Hins vegar er ekki fallist á að framsetning stefnda hafi fullnægt þessum áskilnaði eða verið í samræmi við hið staðlaða eyðublað sem fylgir reglugerð nr. 921/2013. Áfrýjandi leggur áherslu á að það mikilvægt fyrir neytendur að sjá forsendur útreikninga hinnar árlegu hlutfallstölu kostnaðar samhliða hlutfallstölunni til að geta gert sér grein fyrir hvort prósentutalan byggji á forsendum umfram óskir hans. Þá er það lýsandi dæmi sem lögin gera kröfu um að sama skapi mikilvægt, enda til þess fallið að gera neytandanum betur kleift að bera saman kjör ólíkra lána og lánveitenda og ekki síst hvaða áhrif breyting á einstaka þáttum í formúlunni hafa á kostnaðinn við lánið.

Nánar um þennan þátt málsins vísast til fyrri umfjöllunar áfrýjanda um það hvernig kröfur hafa breyst með tilkomu tilskipunar 2008/48/EB frá tilskipun 87/102/EBE og því geti tilvísun til dóms Hæstaréttar í máli nr. 243/2015 ekki átt við.

Upplýsingagjöf um kostnað við að hafa eina eða fleiri lánalínur

Í hinum áfrýjaða dómi er komist að þeirri niðurstöðu að úrskurður áfrýjunarnefndar neytendamála sé haldinn efnislegum annmarka hvað varðar þá niðurstöðu að stefndi hafi gerst brotlegur við i. lið 4. mgr. 7. gr. og k. lið 2. mgr. laga nr. 33/2013. Stefndi mótmælir þeirri niðurstöðu dómsins með vísan til sömu málsástæðna og fram koma í greinargerð áfrýjanda í héraði.

Áfrýjandi áréttar það sérstaklega sem fram kemur í greinargerð hans í héraði um ákvæði i. liðar 4. mgr. 7. gr. og k. liðar 2. mgr. 12. gr. laga nr. 33/2013. Ákvæðin byrja á vísun til lánalína en innihald ákvæðanna er mun víðtækara en svo, líkt og bersýnilega sést þegar ákvæðin eru lesin í heild sinni. Umrædd ákvæði fela í sér fjórþætta upplýsingaskyldu og eru svohljóðandi: „*ef við á, [1] kostnaður við að hafa eina eða fleiri lánalínur þar sem bæði greiðslufærslur og nýting lána eru skráð, nema valfrjálst sé að opna lánalínu, [2] ásamt kostnaði við notkun greiðsluleiða, bæði fyrir greiðslufærslur og nýtingu lána, [3] annars kostnaður vegna lánessamnings og [4] forsendur fyrir því að unnt sé að breyta þessum kostnaði.*“ Umræddar upplýsingar eru í fjórum römmum á stöðluðu eyðublaði, undir liðnum *Lánskostnaður*; undirliður *Tengdur kostnaður*. [Innskot áfrýjanda]

Áfrýjandi fellst ekki á þá niðurstöðu hins áfrýjaða dóms að þau ákvæði sem um ræðir undir þessum þætti málsins einskorðist við það form lánessamninga þar sem notast er við lánalínur. Sú túlkun ákvæðanna myndi leiða til þess að lánveitendum væri unnt að krefja neytendur um ótilgreindan kostnað án þess að upplýsa um það á fullnægjandi hátt í aðdraganda samnings eða í samningnum sjálfum þegar ekki er um að ræða lánalínu og nýtingu greiðsluleiða. Slík niðurstaða er í algjörri andstöðu við markmið og tilgang laga nr. 33/2013 og þeirrar tilskipunar sem þeim er ætlað að innleiða.

Þá telur áfrýjandi uppsetningu á stöðluðu eyðublaði í reglugerð 921/2013 styðja fyllilega þá túlkun sem áfrýjandi leggur í ákvæðið og lögð var til grundvallar í niðurstöðu áfrýjunarnefndar neytendamála í máli nr. 11/2019. Rétt er að halda því til haga í þessu sambandi að þær athugasemdir sem áfrýjandi hefur gert við upplýsingagjöf stefnda varðandi þetta atriði snúa ekki að því hvernig upplýsingar um kostnaðarliðina eru veittar í stöðluðu eyðublaði og lánessamningi. Athugasemdirnar snúa að því að eingöngu sé vísað til þess að viðkomandi gjöld séu greidd í samræmi við gjaldskrá á hverjum tíma en ekki gerð grein fyrir forsendum þess að unnt sé að breyta kostnaðinum.

Áfrýjandi bendir jafnframt á að lánveitandi skal taka saman heildarlántökukostnað og á grundvelli hans reikna árlega hlutfallstölu kostnaðar. Sá kostnaður sem fellur undir nefnt ákvæði, þ.e. kostnaður við notkun greiðsluleiða, er hluti heildarlántökukostnaðar sem afar mikilvægt er að neytendum sé gerð skýrlega grein fyrir bæði fyrir og við lántöku.

Upplýsingagjöf um vexti þegar greitt er eftir gjalddaga

Í hinum áfrýjaða dómi er komist að þeirri niðurstöðu að úrskurður áfrýjunarnefndar neytendamála sé haldinn efnislegum annmarka hvað varðar þá niðurstöðu að stefndi hafi gerst brotlegur við i. lið 4. mgr. 7. gr. laga nr. 33/2013. Áfrýjandi mótmælir þeirri niðurstöðu dómsins með vísan til sömu málsástæðna og fram koma í greinargerð áfrýjanda í héraði.

Áfrýjandi mótmælir sérstaklega tilvísun til dóms Hæstaréttar í máli nr. 243/2015 í rökstuðningi hins áfrýjaða dóms hvað þetta atriði varðar. Bent er á af hálfu áfrýjanda að í þeim dómi Hæstaréttar lítur dómurinn svo á að upplýsingar í fylgigögnum samnings teljist hluti hans og fullnægi þar með upplýsingaskyldu laganna. Í því máli sem hér er til meðferðar fellst héraðsdómur hins vegar á tilvísun til laga og gjaldskrár lánveitenda sem að mati áfrýjanda geta ekki talist fylgigögn með lánssamningi. Að mati áfrýjanda verður þessum málum því ekki jafnað saman með þeim hætti sem gert er í hinum áfrýjaða dómi.

Áfrýjandi mótmælir jafnframt túlkun héraðsdómara á dómi Landsréttar í máli nr. 227/2019 eins og hún birtist í niðurstöðu hins áfrýjaða dóms hvað varðar þennan þátt málsins. Í ákvörðun áfrýjanda nr. 59/2016, sem var til umfjöllunar í þessum dómi Landsréttar, gerði stofnunin sömu kröfur til lánveitanda og gerðar hafa verið til stefnda í þessu máli. Í ákvörðun nr. 59/2016 færð áfrýjandi rök fyrir því að lánveitandi hefði brotið gegn 1. lið 4. mgr. 7. gr. með því að annars vegar tilgreina ekki gildandi dráttarvexti og hins vegar með tilvísun til innheimtulaga og reglugerðar um hámarksfjárhæð innheimtukostnaðar sem væri ekki nægileg. Ákvörðunin var staðfest af áfrýjunarnefnd neytendamála að þessu leyti en nefndin fjallaði ekki sérstaklega um seinna brotið gegn áðurnefndum 1. lið. Fyrir héraðsdómi og Landsrétti var úrskurður áfrýjunarnefndar neytendamála staðfestur um brot gegn 1. lið 4. mgr. 7. gr. en líkt og hjá áfrýjunarnefnd neytendamála var ekki fjallað sérstaklega um tilvísun til innheimtulaga og reglugerðar um hámarksfjárhæð innheimtukostnaðar í dómnum heldur látið nægja að fjalla um þann hluta málsins sem snéri að tilgreiningu gildandi dráttarvaxta. Að mati áfrýjanda verður ekki framhjá því litið að ákvörðun hans var staðfest af áfrýjunarnefnd og úrskurður áfrýjunarnefndarinnar staðfestur af dómstólum þrátt fyrir að ekki væri fjallað sérstaklega um þessa kröfu. Því telur áfrýjandi tilvísun héraðsdóms til dóms Landsréttar í máli nr. 227/2019 byggja á röngum forsendum. Ógilding úrskurðar áfrýjunarnefndar neytendamála hvað varðar brot stefnda á ákvæði 1. liðar 4. mgr. 7. gr. laga nr. 33/2013 fær enga stoð í þessum dómi Landsréttar.

Með vísan til alls framangreinds heldur áfrýjandi því fram að úrskurður áfrýjunarnefndar neytendamála í máli nr. 11/2019 hafi verið réttur bæði að formi og efni til. Öndverðri niðurstöðu hins áfrýjaða dóms er mótmælt sem rangri. Öllum forsendum dómsins þar að lútandi, auk þeirra sem sérstaklega hefur verið fjallað um hér að framan, er því mótmælt. Því telur áfrýjandi brýnt að hinn áfrýjaði dómur sæti endurskoðun og að sýknað verði af kröfum stefnda.“

6.2. Íslandsbanki hf.

(40) Málsástæður Íslandsbanka hf. eru eftirfarandi:

„Með hinum áfrýjaða dómi var felldur úr gildi úrskurður áfrýjunarnefndar neytendamála frá 13. október 2020 í máli nr. 11/2019. Stefndi telur að staðfesta eigi þá niðurstöðu og byggir á sömu málsástæðum og lagarökum og gerð er grein fyrir í stefnu. Auk þess vill stefndi áréttta eftirfarandi:

1. Tilgangur laga um neytendalán og túlkun dómstóla

Þegar fjallað er um upplýsingagjöf um neytendalán er nauðsynlegt að hafa í huga að tilgangur upplýsingagjafarinnar er að veita neytenda nauðsynlegar upplýsingar til þess

að hann geti borið saman ólík tilboð og tekið upplýsta ákvörðun um það hvort að hann vilji gera lánsamning, sbr. 1. mgr. 7. gr. laga nr. 33/2013.

Þá er bent á, eins og fram kemur í hinum áfrýjaða dómi, að Hæstiréttur hefur í dómum þar sem fjallað er um upplýsingagjöf lánveitanda til neytenda á grundvelli laga um neytendalán lagt aðaláherslu á að upplýsingar lánveitenda séu þannig úr garði gerðar að almennur neytandi geti með auðveldum hætti gert sér grein fyrir hverjir skilmálar lánsins séu.

Mótmælt er fullyrðingum í greinargerð áfrýjanda um að dómur sem vísað er til í niðurstöðu hins áfrýjaða dóms hafi ekki fordæmisgildi þar sem með lögum nr. 33/2013 sé innleidd tilskipun nr. 2008/48/EB og tilskipunin feli í sér allsherjarsamræmingu og þar með sé afnumið svigrúm dómstóla aðildarríkja til að meta hvort skýrleiki og framsetning upplýsinga sé næg fyrir hinn almenna neytanda.

Tilskipanir Evrópusambandsins hafa ekki bein réttaráhrif á Íslandi. Eftir að þær hafa verið teknar upp í EES-samninginn er Ísland skuldbundið til að haga löggjöf sinni þannig að markmiðum viðkomandi tilskipunar verði náð. Ef tilskipun mælir fyrir um allsherjarsamræmingu hefur það áhrif á svigrúm löggjafans við innleiðingu tilskipunarinnar. Allsherjarsamræming hefur hins vegar ekki áhrif á heimildir dómstóla. Um túlkun dómstóla á íslenskum réttarreglum sem eiga uppruna sinn í EES-samningnum segir í 3. gr. laga nr. 2/1993 að íslenskir dómstólar skuli skýra skuli lög og reglur, að svo miklu leyti sem við á, til samræmis við EES-samninginn og þær reglur sem á honum byggja. Hefur Hæstiréttur ítrekað komist að þeirri niðurstöðu að slík lögskýring taki eðli máls samkvæmt til þess að orðum í íslenskum lögum verði svo sem framast er unnt gefin merking, sem rúmast innan þeirra og næst kemst því að svara til sameiginlegra reglna sem gilda eiga á Evrópska efnahagssvæðinu, en hún geti á hinn bóginn ekki leitt til þess að orðum íslenskra laga verði gefin önnur merking en leidd verður af hljóðan þeirra.

2. *Upplýsingagjöf stefnda var í samræmi við ákvæði laga nr. 33/2013*

Stefndi byggir á því að upplýsingagjöf bankans hafi að öllu leyti verið í samræmi við lög og reglur. Telur stefndi að annmarkar hafi verið á málsmeðferð áfrýjunarnefndar neytendamála og á niðurstöðu nefndarinnar sem hafi haft áhrif á efni úrskurðarins og leitt til rangrar niðurstöðu og því eigi að ógilda úrskurðinn.

a. *Upplýsingagjöf um skilyrði fyrir breytingu á útlánsvöxtum*

Það var niðurstaða hins áfrýjaða dóms að verulegur efnislegur annmarki hefði verið á úrskurði áfrýjunarnefndar neytendamála hvað varðar þann þátt úrskurðarins sem snýr að upplýsingagjöf um skilyrði fyrir breytingu á útlánsvöxtum bæði í stöðluðu eyðublaði og í lánsamningi. Byggir stefndi á að staðfesta eigi þá niðurstöðu.

Stefndi notaði sama texta á stöðluðu eyðublaði og lánsamningi. Segir í textanum að vextirnir og breytingar á þeim taki meðal annars mið af breytingum á fjármögnunarkostnaði (lánskjörum) bankans, rekstrarkostnaði, opinberum álögum og/eða öðrum ófyrirséðum kostnaði, stýrivöxtum Seðlabanka Íslands, breytingum á

vísitölu neysliverðs o.s.frv. Svo er útskýrt hvernig ákvarðanir um breytingar á vöxtunum eru teknar og nánar hvað ræður breytingunni.

Áfrýjunarnefnd neytendamála taldi að tilvísun stefnda í ófyrirséðan kostnað gæti ekki talist fullnægjandi upplýsingar um skilyrði fyrir breytingu á útlánsvöxtum og að það tryggði ekki gagnsæi eða að neytendum sé gert kleift að átta sig á því á hvaða grundvelli vaxtabreytingar byggðust. Snéri rökstuðningur nefndarinnar að því að túlkun áfrýjunarnefndarinnar og Hæstaréttar á ákvæðum eldri laga um neytendalán nr. 121/1994 gildi einnig um túlkun ákvæða laga nr. 33/2013 um upplýsingagjöf um skilyrði vaxtabreytinga þrátt fyrir að orðalag ákvæða yngri og eldri laga sé ólíkt. Þá taldi nefndin að upptalning stefnda væri ekki fullnægjandi þar sem hún væri ekki tæmandi. Stefndi telur að staðfesta eigi niðurstöðu hins áfrýjaða dóms um að þessi túlkun standist ekki.

Ákvæði f. liðar 4. mgr. 7. gr. og f. liðar 2. mgr. 12. gr. laga nr. 33/2013 um upplýsingagjöf vegna breytinga á útlánsvöxtum eru samhljóða. Í ákvæðunum segir að veita skuli upplýsingar um útlánsvexti, skilyrði um beitingu þeirra og, ef við á, vísitölu eða viðmiðunarvexti sem geta haft áhrif á upphaflega útlánsvexti, svo og tímabil og skilyrði og málsmeðferð við breytingu á útlánsvöxtunum. Ákvæði í stöðluðu eyðublaði sem birt er sem viðauki við reglugerð nr. 921/2013 er samhljóða ákvæðum laganna.

Í lögum nr. 121/1994 var kveðið á um að þegar veitt væru lán með breytilegum vöxtum skyldu lánveitendur veita neytendum upplýsingar um með hvaða hætti vextir breyttust og við hvaða aðstæður breytingarnar gætu orðið.

Það er meginregla við lögskýringar að orðum í íslenskum lögum verði svo framast er unnt gefin merking sem rúmast innan þeirra. Þá er viðurkennt að túlka skuli orð eða hugtök í lagatexta í samræmi við almenna málvenju og daglegt mál. Stefndi telur alveg ljóst að orðið skilyrði í lögum nr. 33/2013 og orðið aðstæður í lögum nr. 121/1994 hafa ekki sömu merkingu í daglegu máli. Byggir stefndi á því að orðalag gildandi laga um neytendalán sé ólíkt orðalagi eldri laga og forsaga ákvæða um upplýsingagjöf hafi því engin áhrif heldur þurfi að leggja til grundvallar þá merkingu sem leidd verður af orðanna hljóðan. Verður ekki séð að túlkun á ákvæðum laga nr. 33/2013 geti leitt til þess að sú skylda verði lögð á lánveitendur að þeir tilgreini nákvæmlega með tæmandi hætti allar mögulegar aðstæður sem geta leitt til breytinga á vöxtum.

Ef lögskýringargögn eru skoðuð sést í athugasemdum við 7. gr. frumvarps þess er varð að lögum nr. 33/2013 að greinin, sem mælir fyrir um hvaða upplýsingar lánveitanda ber að veita neytanda áður en lánasamningur er gerður, sé nýmæli og að ekki sé mælt fyrir um slíka upplýsingagjöf í núgildandi lögum. Ekkert er fjallað um f. lið 4. mgr. 7. gr. eða 2. mgr. 12. gr. í athugasemdum við frumvarpið.

Jafnframt er bent á að í dómi Hæstaréttar í máli nr. 623/2016, sem áfrýjandi vitnar til í greinargerð sinni, fjallar rétturinn ekki að neinu leyti um þá túlkun áfrýjunarnefndar í máli nr. 6/2009 að gera verði þá kröfu til lánveitanda að hann tilgreini, þannig að ekki væri neinum vafa undirorpið, hverjar þær aðstæður sem vaxtabreytingar gætu orðið við

væru svo lántaki gæti með fullnægjandi hætti gert sér grein fyrir hvernig vextirnir væru breytilegir og við hvaða aðstæður þeir breyttust og að lánveitanda væri skylt að upplýsa lántaka um allar breytur sem áhrif hafa til hækkunar og lækkunar á hlutfall breytilegra vaxta lánessamnings.

Eins og áður segir er tilskipun nr. 2008/48/EB innleidd í íslenskan rétt með lögum nr. 33/2013 og felur tilskipunin í sér allsherjarsamræmingu. Í samræmi við þetta eru ákvæði laga nr. 33/2013 nær samhljóða ákvæðum tilskipunarinnar og telur stefndi að skýra eigi ákvæði laganna til samræmis við ákvæði og framkvæmd tilskipunarinnar, að svo miklu leyti sem við á. Er í því sambandi bent á að þegar útgáfur annarra landa af stöðluðu eyðublaði eru skoðaðar sést að hvergi eru gerðar viðlíka kröfur til upplýsingagjafar og áfrýjunarnefnd neytendamála gerir. Þá má sjá af nýju skjali E að lánveitendur í löndum Evrópusambandsins nota nákvæmlega sama orðalag og stefndi við upplýsingagjöf um breytingar á vöxtum.

Stefndi mótmælir jafnframt þeirri niðurstöðu áfrýjunarnefndar neytendamála að hinum almenna neytanda hafi verið illmögulegt að átta sig á því við hvaða aðstæður vextir kynnu að breytast á grundvelli upplýsinga í stöðluðu eyðublaði stefnanda vegna tilvísunar stefnanda til ófyrirséðs kostnaðar. Í staðlaða eyðublaðinu og lánessamningnum eru taldir upp þættir sem breytingar á vöxtum taka mið af. Er annars vegar um að ræða stýrivexti Seðlabankans og vísitölu neysluverðs, en upplýsingar um breytingar á þessum þáttum er hægt að nálgast opinberlega og er lögð minni tilkynningaskylda á lánveitendur þegar vaxtabreytingar verða á þessum grunni. Hins vegar er um að ræða þætti sem ekki tengjast vísitölu eða viðmiðunarvöxtum þar sem breytingar eru ekki tengdar opinberum mælikvörðum. Þar undir falla breytingar á fjármögnunarkostnaði (lánskjörum) bankans, rekstrarkostnaði, opinberum álögum og/eða öðrum ófyrirséðum kostnaði. Með ófyrirséðum kostnaði er átt við kostnað sem bankinn gat ekki séð fyrir og fellur ekki undir lánskjör eða rekstrarkostnað bankans eða opinberar álögur.

Óumdeilt er að miða má breytingar á útlánsvöxtum við þætti sem ekki tengjast vísitölu eða viðmiðunarvöxtum. Verður ekki séð að tilvísun í ófyrirséðan kostnað veiti neytendum minni upplýsingar en tilvísun í t.d. rekstrarkostnað eða lánskjör bankans. Því telur stefndi að lántakar hafi verið upplýstir um allar breytur sem geta haft áhrif á hækkun eða lækkun vaxta. Er ákvæðið liður í viðleitni bankans til að veita sem ítarlegastar og skýrastar upplýsingar, enda er óhjákvæmilegt að ófyrirséðir þættir geti haft áhrif á vexti á lánum. Verður því ekki séð að rökstuðningur áfrýjunarnefndarinnar varðandi þetta atriði standist.

Þá er því mótmælt að lagastoð sé fyrir þeirri niðurstöðu áfrýjunarnefndarinnar að upptalning lánveitanda á þeim breytum sem áhrif geta haft á útlánsvexti skuli vera tæmandi. Byggir stefndi á að hvergi í ákvæðum f. liðar 4. mgr. 7. gr. eða f. liðar 2. mgr. 12. gr. kemur fram að upptalning á skilyrðum verði að vera tæmandi. Það sama má segja um reglugerð nr. 921/2013 og lögskýringargögn. Þá er bent á að í stöðluðu eyðublaði frá Landsbankanum, sem áfrýjandi lagði fram, og fyrir liggur að Neytendastofa gerði ekki athugasemdir við, er ekki tæmandi talning á þeim þáttum sem geta haft áhrif á útlánsvexti.

Loks gerir stefndi athugasemdir við málsmeðferð áfrýjunarnefndarinnar. Í fyrsta lagi er gerð athugasemd við þá fullyrðingu í úrskurðinum að ekki verði séð af málatilbúnaði stefnda „að af hans hálfu sé beinlínis dregið í efa að sambærilegar kröfur verði gerðar til upplýsingagjafar lánveitanda á grundvelli núgildandi laga nr. 33/2013 og áður var talið að giltu samkvæmt lögum nr. 121/1994.“ Í greinargerð áfrýjanda til héraðsdóms er fallist á að þarna fari nefndin með rangt mál. Stefndi telur ljóst að þetta hafi haft áhrif á niðurstöðu málsins, enda er þetta ein af röksemdum áfrýjunarnefndarinnar fyrir niðurstöðu sinni. Í því sambandi er bent á að um er að ræða íþyngjandi ákvörðun æðra stjórnvalds, en meiri kröfur eru gerðar til málsmeðferðar stjórnvalda í slíkum tilvikum. Liggur fyrir viðurkenning áfrýjanda á að andmælaréttur stefnanda hafi í raun ekki verið virtur og hlýtur slíkt að teljast alvarlegt brot á málsmeðferðarreglum.

Í öðru lagi er byggt á að enn frekar hafi verið brotið á andmælarétti stefnda þegar áfrýjunarnefndin óskaði ekki eftir upplýsingum frá stefnda um hvað teljist til ófyrirséðs kostnaðar. Í greinargerð til Landsréttar virðist áfrýjandi viðurkenna að áfrýjunarnefndin hafi þarna brotið gegn andmælarétti, en telja að það hafi ekki nein áhrif. Mótmælir stefndi því að brot æðra stjórnvalds gegn andmælarétti hafi ekki nein áhrif og byggir á því að staðfesta eigi niðurstöðu hins áfrýjaða dóms um þetta atriði.

Í þriðja lagi telur stefndi að áfrýjunarnefndin hafi brotið á andmælarétti stefnda þegar nefndin komst að þeirri niðurstöðu að gera yrði kröfu um að upptalning lánveitanda á þeim breytum sem áhrif geta haft á útlánsvexti yrði að vera tæmandi. Þetta sjónarmið kom fyrst fram í úrskurði áfrýjunarnefndarinnar og fékk stefndi ekki tækifæri til að koma að andmælum varðandi þetta atriði.

b. Upplýsingagjöf um árlega hlutfallstölu kostnaðar

Hinn áfrýjaði dómur taldi efnislegan annmarka vera á úrskurði áfrýjunarnefndar neytendamála varðandi þann efnisþátt úrskurðarins sem snéri að upplýsingagjöf stefnda um árlega hlutfallstölu kostnaðar á stöðluðu eyðublaði. Byggir stefndi á að staðfesta eigi þá niðurstöðu.

Í g. lið 4. mgr. 7. gr. laga nr. 33/2013 segir að í upplýsingum á eyðublaðinu skuli koma fram árleg hlutfallstala kostnaðar og heildarfjárhæð sem neytandi greiðir, útskýrt með lýsandi dæmi þar sem fram koma allar forsendur sem eru notaðar við útreikning á hlutfallstölunni. Þá segir að ef neytandi hafi upplýst lánveitanda um einn eða fleiri þætti þess láns sem hann helst kýs, svo sem gildistíma lánessamnings og heildarfjárhæð láns, skuli lánveitandi taka tillit til þeirra þátta. Loks segir að ef lánessamningur býður upp á mismunandi leiðir með mismunandi kostnaði eða útlánsvöxtum skuli lánveitandi miða við hæsta kostnað og vexti vegna algengustu lánessamninga og greina frá því að aðrar forsendur geti leitt til hærri árlegrar hlutfallstölu kostnaðar.

Niðurstöður Neytendastofu og áfrýjunarnefndar neytendamála varðandi þennan þátt eru mjög óljósar og tekur stefndi undir með héraðsdómi um að niðurstöðurnar séu óskýrar og misvísandi. Í greinargerð áfrýjanda til Landsréttar viðurkennir áfrýjandi í raun að niðurstaða áfrýjunarnefndar neytendamála sé í andstöðu við skilning áfrýjanda

á ákvæðinu og gangi kröfur áfrýjunarnefndarinnar til upplýsingagjafar stefnda mun lengra en Neytendastofa gerir kröfu um.

Árleg hlutfallstala kostnaðar er í raun sérstakur framsetningarmáti á heildarlántökukostnaði, sem gengur út á það að heildarlántökukostnaður er sýndur sem hlutfallstala, sbr. b. liður 1. mgr. 5. gr. laga nr. 33/2013. Það er því ekki mögulegt að setja fram lýsandi dæmi um árlega hlutfallstölu kostnaðar öðruvísi en að setja fram prósentutölu og þannig er það prósentutalan sjálf sem er hið lýsandi dæmi.

Prósentutalan sem sett er fram í 3. hluta hins staðlaða eyðublaðs stefnda byggir á þeim tölulegu forsendum sem settar eru fram í öðrum hlutum hins staðlaða eyðublaðs. Þannig er fjallað um vexti í 1. lið 3. hluta og öll gjöld sem lántaki þarf að greiða í 5. lið 3. hluta, ekki þarf að gefa upplýsingar um verðbætur þar sem lánið er óverðtryggt. Þannig koma allar upplýsingar sem neytandi þarf að fá fram í eyðublaðinu og svo eru þær teknar saman í þetta lýsandi dæmi sem prósentutalan er, en hún er sett fram í 2. dálki 3. hluta. Verður ekki séð að neytandi sé bættur með því að þær upplýsingar séu allar endurteknar í dálkinum þar sem prósentutalan er sýnd.

Umfjöllun á vettvangi Evrópusambandsins sýnir að tilgangur þess að setja fram árlega hlutfallstölu kostnaðar er að auka gagnsæi og auðvelda neytendum samanburð á lánum og tilboðum um lán, sbr. 19. liður inngangsorða tilskipunar 2008/48/EB. Í leiðbeiningum framkvæmdastjórnar Evrópusambandsins um beitingu tilskipunar 2008/48 í tengslum við árlega hlutfallstölu kostnaðar er lögð áhersla á einfalda framsetningu til að auðvelda neytendum samanburð. Þá segir í skjalinu að við samningsgerð sé ekki þörf á lýsandi dæmi því á liggi allar forsendur fyrir. Ef óskir væntanlegra lántaka liggi að einhverju leyti fyrir við upplýsingagjöf á stöðluðu eyðublaði eigi að notar þær forsendur við útreikning hins lýsandi dæmis.

Loks er bent á að í stöðluðu eyðublaði sem er fylgiskjal með reglugerð nr. 921/2013 er gefið til kynna að hið lýsandi dæmi eigi að setja fram sem prósentu á grundvelli þeirra forsendna sem notaðar eru til að reikna árlega hlutfallstölu kostnaðar.

Stefndi telur að hann hafi farið að öllu leyti að ákvæðum g. liðar 4. mgr. 7. gr. laga nr. 33/2013 og sett fram lýsandi dæmi um árlega hlutfallstölu kostnaðar byggða á öllum þeim forsendum sem byggja skal á, og að þær forsendur komi með skýrum hætti fram í eyðublaðinu. Að auki er í eyðublaðinu útskýrt með ítarlegum hætti hvað árleg hlutfallstala kostnaðar er og hvernig hún er reiknuð út. Telur stefndi ljóst að almennur neytandi hafi auðveldlega getað áttað sig á hverjir skilmálar lánsins væru á grundvelli þeirra upplýsinga sem stefnandi veitti og að auðvelt hafi verið fyrir almennan neytanda að bera saman skilmála þessa láns og annarra lána, m.a. með því að bera saman árlega hlutfallstölu kostnaðar, sem er lykilatriði í samanburði. Byggir stefndi á því að staðfesta eigi niðurstöðu hins áfrýjaða dóms um að áfrýjunarnefndin hafi gert meiri kröfur til upplýsingagjafar stefnda en ráðið verði af ákvæði g. liðar 4. mgr. 7. gr. laganna.

Loks bendir stefndi á að upplýsingagjöf bankans er í samræmi við upplýsingagjöf fjármálafyrirtækja innan Evrópusambandsins.

c. *Upplýsingagjöf um kostnað við að hafa eina eða fleiri lánalínur*

Hinn áfrýjaði dómur komst að þeirri niðurstöðu að verulegur efnislegur annmarki hefði verið á úrskurði áfrýjunarnefndar neytendamála varðandi þann efnisþátt er snéri að upplýsingagjöf stefnda sem mælt er fyrir um í i. lið 4. mgr. 7. gr. og k. lið 2. mgr. 12. gr. laga nr. 33/2013. Byggir stefndi á því að staðfesta eigi niðurstöðu héraðsdóms.

Í umræddum lagaákvæðum, sem eru samhljóða, segir að í upplýsingum skuli koma fram, ef við á, kostnaður við að hafa eina eða fleiri lánalínur þar sem bæði greiðslufærslur og nýting lána eru skráð, nema valfrjálst sé að opna lánalínu, ásamt kostnaði við notkun greiðsluleiða, bæði fyrir greiðslufærslur og nýtingu lána, annar kostnaður vegna lánssamnings og forsendur fyrir því að unnt sé að breyta þessum kostnaði.

Áfrýjunarnefnd neytendamála taldi að stefnda hefði á grundvelli ákvæðanna borið að veita upplýsingar um annan kostnað vegna lánasamnings og forsendur fyrir því að unnt væri að breyta þeim kostnaði. Er niðurstaðan rökstudd með því að seinni hluti ákvæðisins sé ekki afmarkaður við kostnað við lánalínu og notkun greiðsluleiða og að upplýsingagjöf bankans sé ekki í samræmi við síðari hluta ákvæðisins.

Stefndi byggir á því að ákvörðun áfrýjunarnefndarinnar standist ekki og fari gegn skýrum vilja löggjafans. Segir í athugasemdir við i. lið 4. mgr. 7. gr. í frumvarpi því sem varð að lögum nr. 33/2013 að í ákvæðinu sé fjallað um þær upplýsingar sem beri að veita í tengslum við kostnað við lánalínu og nýtingu greiðsluleiða. Svo segir að héraðsdómur sé yfirdráttarheimild algengasta form lánalínu en ákvæðið taki til hvers konar lána með svipuðum einkennum, þ.e. rannsóknssamnings um hámarkslán, lánstíma og lánskjör með breytilegri notkun lánsheimildar eða lánalínu. Skýringar við k. lið 2. mgr. 12. gr. eru sambærilegar. Telur stefndi alveg skýrt af þessu að löggjafinn hafi aðeins ætlað ákvæðunum að ná til upplýsingagjafar í tengslum við kostnað við lánalínu og nýtingu greiðsluleiða.

Stefndi telur að áfrýjunarnefndin hafi með þessari túlkun sinni á lögum brotið gegn þeirri meginreglu að ef uppi séu tveir skýringarkostir á lagaákvæði beri stjórnvöldum að velja þann kost sem er hagstæðari þeim aðila sem ákvörðun stjórnvalds beinist að. Sést þetta vel á orðalagi sem notað er í úrskurðinum að ekki sé hægt að útiloka að skýra eigi ákvæði laganna á þann hátt sem áfrýjunarnefndin gerir, en skýring nefndarinnar er mjög íþyngjandi fyrir stefnda. Telur stefndi að þetta eigi að leiða til ógildingar á þessum hluta stjórnvaldsákvörðunar nefndarinnar.

Þá byggir stefndi á því að það verði leitt af upphafsorðum staflidanna „ef við á“ að lánveitendur eigi ekki að gefa upplýsingar samkvæmt liðnum nema þegar um er að ræða þær tegundir lána sem þar er fjallað um.

Ef talið verður að stefnda hafi borið að veita upplýsingar um „annan kostnað vegna lánssamnings“ á grundvelli ákvæða i. liðar 4. mgr. 7. gr. og k. liðar 2. mgr. 12. gr. byggir stefndi á því að upplýsingagjöf hans hafi verið í samræmi við umrædd ákvæði,

enda koma slíkar upplýsingar fram bæði í stöðluðu eyðublaði og lánasamningi. Vegna ummæla í greinargerð áfrýjanda til Landsréttar um að mikilvægt sé að lánveitandi veiti lántaka upplýsingar um heildarlántökukostnað er bent á að þær upplýsingar koma fram bæði í stöðluðu eyðublaði og lánssamning.

d. *Upplýsingagjöf um vexti þegar greitt er eftir gjalddaga*

Hinn áfrýjaði dómur taldi efnislegan annmarka vera á úrskurði áfrýjunarnefndar neytendamála varðandi þann efnisþátt úrskurðarins sem snéri að upplýsingagjöf stefnda um kostnaði vegna vanskila í stöðluðu eyðublaði.

Í 1. lið 4. mgr. 7. gr. laga nr. 33/2013 segir að í stöðluðu eyðublaði skuli koma fram upplýsingar um gildandi vexti þegar um er að ræða greiðslu eftir gjalddaga og fyrirkomulag á breytingu á þeim og, ef við á, kostnaði sem greiða þarf vegna vanskila. Stefndi byggir á því að þær upplýsingar sem koma fram í stöðluðu eyðublaði bankans séu fullnægjandi. Þar kemur fram að greiða þurfi dráttarvexti af gjaldfallinni og/eða gjaldfelldri fjárhæð í samræmi við ákvörðun Seðlabanka Íslands á hverjum tíma um grunn dráttarvaxta og vanefndaálag. Jafnframt er gerð grein fyrir hverjir dráttarvextir eru þegar upplýsingar eru gefnar. Þá kemur fram að einnig þurfi að greiða innheimtukostnað vegna innheimtu og löginheimtu af gjaldfallinni og/eða gjaldfelldri fjárhæð samkvæmt verðskrá bankans á hverjum tíma, gjaldskrá lögfræðinnheimtu og innheimtulögum nr. 95/2008. Síðan eru tilgreind dæmi um kostnað vegna vanskila. Er greint frá kostnaði vegna innheimtuviðvörðunar og sérstakrar innheimtumeðferðar. Þá segir að auk þess leggist við annar innheimtukostnaður samkvæmt gjaldskrá lögfræðinnheimtu og eru nefnd dæmi um slíkan kostnað. Loks er gerð grein fyrir því að fjárhæðir vegna vanskilakostnaðar geti tekið breytingum í samræmi við breytingar á verðskrá Íslandsbanka hf. og gjaldskrá lögfræðinnheimtu Íslandsbanka hf. sem aðgengilegar eru á www.islandsbanki.is undir „Vextir og verðskrá“.

Stefndi byggir á því að framangreindar upplýsingar séu fullnægjandi. Því til stuðnings er bent á að í athugasemdum við 1. lið 4. mgr. 7. gr. í frumvarpi því sem varð að lögum nr. 33/2013 segir að ákvæðið feli í sér að lánveitanda beri að veita upplýsingar um vexti sem og kostnað vegna vanskila. Segir að undir ákvæðið falli m.a. dráttarvextir og kostnaður við frum- og milliinnheimtu samkvæmt innheimtulögum, nr. 95/2008.

Í samræmi við þetta veitir stefndi upplýsingar um dráttarvexti og kostnað við frum- og milliinnheimtu í eyðublaðinu. Í reglugerð nr. 37/2009, sem sett var á grundvelli innheimtulaga, er hámarksþóknun vegna innheimtuviðvörðunar tilgreind 950 kr. Hámark kostnaðar vegna milliinnheimtubrifa fer eftir því hver höfuðstóll kröfu er og er á bilinu 1.300 -5.900. Eru þetta sömu fjárhæðir og tilgreindar eru í stöðluðu eyðublaði stefnda. Er ljóst að þar sem kostnaður fer eftir höfuðstól kröfu er ekki hægt að veita nákvæmari upplýsingar um kostnað vegna milliinnheimtubrifa en gert er í eyðublaðinu. Þá er ljóst að stefndi er bundinn af breytingum sem kunna að verða gerðar á framangreindri reglugerð og því getur kostnaður breyst á lánstímanum.

Byggir stefndi á því að almennur neytandi geti á grundvelli þeirra upplýsinga sem fram koma í eyðublaðinu gert sér grein fyrir hver kostnaður getur orðið við frum- og milliinnheimtu. Jafnframt byggir stefndi á því að það hafi ekki verið vilji eða ætlun

lögjafans að fjármálafyrirtæki birti allan kostnað sem leitt getur af lögfræðinnheimtu í hinu staðlaða eyðublaði. Er í því sambandi bent á að mörg fjármálafyrirtæki kaupa slíka þjónustu af ótengdum aðilum. Þá er bent á að slíkur kostnaður getur verið mjög misjafn og að erfitt er að gefa tæmandi upplýsingar um kostnað við allar aðgerðir á grundvelli lögfræðinnheimtu. Ef öll gjaldskráin yrði birt væri hún um tvær blaðsíður og er með engu móti hægt að fullyrða að þar sé um tæmandi talningu að ræða. Er það ekki í samræmi við markmiðið um einfalda og skýra upplýsingagjöf til neytenda.

Í þessu sambandi er bent á staðlað eyðublað sem áfrýjandi lagði fram frá Landsbankanum. Þar eru upplýsingar á grundvelli l. liðar 4. mgr. 7. gr. laga nr. 33/2013 nákvæmlega sambærilegar upplýsingum á eyðublaði stefnda. Á stöðluðu eyðublaði frá AUR sem áfrýjandi lagði fram eru mun minni upplýsingar en í eyðublaði stefnda og þar er einungis vísað til ákvæða innheimtulaga og gjaldskrár fyrirtækisins og ekki minnst á kostnað við lögfræðinnheimtu. Liggur fyrir að Neytendastofa gerði ekki athugasemdir við upplýsingagjöf í umræddum eyðublöðum.

Því byggir stefndi á því að staðfesta eigi niðurstöðu héraðsdóms um að sýkna stefnda af kröfum áfrýjanda.

Að öðru leyti er vísað til málsástæðna sem fram koma í stefnu.“

7. SPURNINGUM BEINT TIL EFTA-DÓMSTÓLSINS

- (41) 1. Ber að skýra 5. og 10. gr. tilskipunarinnar nr. 2008/48/EB, og þá sérstaklega f-lið 1. mgr. 5. gr. og f-lið 2. mgr. 10. gr. hennar á þann hátt að lánveitandi skuli tilgreina með tæmandi talningu á stöðluðu eyðublaði og í lánasamningi þau skilyrði sem kunna að liggja til grundvallar ákvörðun hans um að hækka eða lækka vexti láns sem ber breytilega vexti?
- (42) 2. Er því skilyrði annars vegar 5. gr. tilskipunar nr. 2008/48/EB, að neytandi fái nauðsynlegar upplýsingar til að geta borið saman ólík tilboð og tekið upplýsta ákvörðun um það hvort gera skuli lánssamning, fullnægt ef meðal skilyrða fyrir breytingu útlánsvaxta, sem tilgreind eru á stöðluðu eyðublaði, sbr. f-lið 1. mgr. greinarinnar, er almenn tilvísun til ófyrirséðrar hækkunar á kostnaði lánveitanda? Hins vegar, er því skilyrði 10. gr. tilskipunar nr. 2008/48/EB, að greint sé í lánssamningi á skýran og hnitmiðaðan hátt frá skilyrðum og málsmeðferð við breytingu á útlánsvöxtum, sbr. f-lið 2. mgr. greinarinnar, fullnægt ef meðal þeirra skilyrða er almenn tilvísun til ófyrirséðrar hækkunar á kostnaði lánveitanda?
- (43) 3. Er því skilyrði 5. gr. tilskipunar nr. 2008/48/EB, að neytandi fái nauðsynlegar upplýsingar til að geta borið saman ólík tilboð og tekið upplýsta ákvörðun um það hvort gera skuli lánssamning, fullnægt ef orðalag ákvæðis á stöðluðu eyðublaði, sbr. f-lið 1. mgr. greinarinnar, felur í sér almennar og opnar tilvísanir svo sem „o.s.frv.“ líkt og er er að finna á því staðlaða eyðublaði sem mál þetta snýr að?

- (44) 4. Leiðir það af g-lið 1. mgr. 5. gr. tilskipunar 2008/48/EB að á stöðluðu eyðublaði skuli útskýra hina árlegu hlutfallstölu kostnaðar með lýsandi dæmi þar sem fram koma allar forsendur sem notaðar eru við útreikning á hlutfallstölunni þótt fyrir liggi allir þættir þess láns sem neytandi hyggst taka?
- (45) 5. Leiðir það af i-lið 1. mgr. 5. gr. og k-lið 2. mgr. 10. gr. tilskipunar 2008/48/EB að á stöðluðu eyðublaði skuli ávallt útskýra „anna[n] kostnað vegna lánasamnings“, án tillits til þess hvort um sé að ræða lán á því formi að bæði greiðslufærslur og nýting lána eru skráð?
- (46) 6. Ef svarið við spurningu 6 er á þann veg að af i-lið 1. mgr. 5. gr. og k-lið 2. mgr. 10. gr. tilskipunar 2008/48/EB leiði að almennt skuli veita upplýsingar á stöðluðu eyðublaði um kostnað vegna lánasamnings, er þeim áskilnaði fullnægt með því að vísa til gjaldskrár lánveitanda sem getur tekið breytingum? Þarf að tilgreina greinilega á hinu staðlaða eyðublaði sjálfu hver kostnaðurinn sé og hver hann muni verða til framtíðar?
- (47) 7. Leiðir af l-lið 1. mgr. 5. gr. tilskipunar 2008/48/EB að tiltaka þurfi á stöðluðu eyðublaði hvaða kostnað þurfi að greiða vegna vanskila eða hvort lánveitanda nægi að vísa með almennum hætti til gjaldskrár sinnar sem geti tekið breytingum?
- (48) Landsréttur vill vekja athygli á því að réttinum er kunnugt að nú eru til meðferðar hjá EFTA-dómstólnum tvö mál, mál nr. 13/2022 og mál nr. 1/2023, þar sem íslenskir dómstólar hafa leitað ráðgefandi álits hjá EFTA-dómstólnum sem snúa meðal annars að útskýringum á f-lið 2. mgr. 10. gr. tilskipunar 2008/48/EB. Landsréttur telur eigi að síður rétt að spyrja framangreindra spurninga er snúa að sama ákvæði tilskipunarinnar.

Kópavogi, 1. júní 2023

Arnfríður Einarsdóttir

Landsréttardómari